

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Specvlativæ

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

Liber III. De Angelis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38884

LIBER III.
DE ANGELIS.

CAPUT I.

De substantia Angelorum secundum se.

RESOLUTIO I. *Certum est ex fide Angelos existere.* Id enim manifestum est ex sacra Scriptura quæ *Genes. 16. & 59.* itemque *Luce 1. & Actuum 12.* aliisque non paucis locis utriusque testamenti Angelorum meminit, & de iis agit tanquam de substantiis quibusdam intellectû præditis, ipsoque homine nobilioribus. Quamquam nomen, Angelus, ex propria vi talem naturam non significet, sed sit nomen officii, nuncium significans.

Verum quod existant Angeli, ratione naturali evidenter probari non posse videtur, hoc enim nec ostendi potest à priori, per eorum existentiam, cum non sit de essentia Angeli ut existat: nec à posteriori per effectus, cum motus cœlorum, operationes extraordinariæ energumênorûm, aliique effectus, ex quibus Angelorum existentia colligi solet, in Deum, vel in animas separatas, aliasve causas facillè reduci possint.

Ubi observandum occurrit, in Conc. Lateran. relato *in cap. firmiter*; de summa Trinitate, statutum esse, Deum ab initio temporis, simul utramque de nihilo condidisse creaturam, spiritualem, & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam. *Dubium est autem, an propter hæc verba certum sit ex fide, Angelos non esse productos ante mundum corporeum, qua in re tria dicenda videntur. 1. Ex iis quidem ut de fide certum colligi, Angelos de facto non esse creatos*

creatos ab aeterno, sed in tempore. 2. Non propterea videri esse ex fide certum, Angelos tanta simultate productos esse cum rebus corporeis, ut ne per brevissimum quidem tempus ante illas extiterint; quia parum pro nihilo reputatur, & ea commode dici possunt simul creata, saltem simultate morali, quorum unum paulò ante aliud productum est. 3. Non tamen sine aliqua temeritate affirmari posse, Angelos esse creatos ante mundum corporeum, quia ex communi Theologorum sententia particula, simul, in dicto Conc. de simultate physica temporis intelligi debet.

RESOLUTIO II. *Angeli sunt spirituales, seu incorporei.* [HOC dupliciter potest intelligi. 1. Ut Angeli non sint creatura omnino corporea, sed saltem aliquid spirituale essentialiter adjunctum habeant. 2. Ut totaliter sint incorporei; neque intrinsecè consistant ex parte aliqua corporea; & quoad utrumque certa est resolutio. Nam in primis quòd Angeli non sint res omnino corporeæ, efficaciter deducitur ex duobus principiis communiter receptis, quorum alterum est, Angelos quoad conditionem naturæ esse perfectiores homine, ut sufficienter probatur ex illo *Psalmi 8.* Minuisti eum, id est, hominem, paulò minus ab Angelis; Alterum est, hominem non esse rem planè corpoream, sed constare anima incorporea, & spiritali.

Deinde quòd Angeli sint omnino incorporei & spirituales probatur, tum ex Script. quæ *Hebraeor. 1.* *Matth. 8.* aliisque locis Angelos sive bonos, sive malos vocat spiritus; tum quia in Concilio Lateran. relato in *cap. firmiter*, de summa Trinit. statuitur, Deum utramque de nihilo condidisse creaturam, spiritua-lem, & corporalem, Angelicam videlicet & munda- nam, ac deinde humanam quasi communem, ex spi-ritu & corpore constantem; tum denique, quia An- geli boni cœlos penetrant ut ad nos descendant, quod non posset fieri sine miraculo, si essent corpo-
rei;

rei: daemones etiam ex inferno ad nos remeant, & per consequens terram penetrant, ingrediuntur cubiculum, undique occlusum, simulque quamplurimi ejusdem hominis corpus invadunt, ut patet ex illo daemoniaco qui *Luce 8.* ab integra daemonum legione, id est ad 6666. daemonibus possidebatur.

Nota 1. Patres qui dixerunt Angelos esse corporeos, minus probabiliter de Angelis sensisse, non tamen errasse contra fidem, cum eorum temporibus controversia de qua agimus, esset satis ambigua, nondumque ab Ecclesia sit definita, ut authores communiter censent: merito tamen temeritatis arguuntur ii, qui post Concil. Lateran. citatum, scripserunt Angelos esse corporeos.

Nota 2. in 7. Synodo approbatam esse sententiam Episcopi Thessal. quatenus dicebat, Angelos posse depingi, agebatur enim de adoratione imaginum, non quoad rationem quam attulit, quia tenui corpore sunt praediti.

RESOLUTIO III. *Angeli non sunt compositi ex materia & forma.*] PROBATUR, quia si Angeli componuntur ex materia, vel ea est corporea, vel incorporea. Neutrum dici potest, non primum, quia sic Angeli essent corporei, contra praedicta: non secundum, tum quia Angelus est essentialiter perfectior, adeoque simplicior anima rationali, haec autem est forma simplex, nec constat intrinsecè materia spiritali, sed tota est forma seu actus corporis; tum quia materia illa esset superflua, cum Angelus sine illa suas omnes operationes, nempe intellectiōnem, volitionem, & motum localem exercere possit, ut constat ex anima separata, quæ ea omnia praestat sine materia.

Nota ibi esse materiam, ubi est transmutatio substantialis, & non ubi est tantum accidentalis, qualis reperitur in Angelis; ut cum ab una intellectuone, aut volitione transeunt ad aliam, vel ab uno loco in alium.

Hinc

Hinc autem collige in Angelo non esse compositionem ex partibus extensivis, talis enim compositio non competit nisi rebus quantis, & corporeis; Angelus tamen habet quandam extensionem virtua-lem respectu loci quem occupat, cum sit totus in toto, & totus in qualibet illius parte; similiter etsi non sit in Angelo formalis compositio ex partibus intensivis, qualis reperitur in albedine, frigore, aliisque qualitatibus quæ possunt in eodem subjecto augeri, vel minui, est tamen in illo quædam intensio virtualis, quatenus unius Angeli perfectio tanta esse potest, ut multis æquivalet, easque virtualiter continet.

Ubi nota Angelos, etsi non sint compositi ex materia & forma, tamen habere alias quasdam compositiones, constant enim ex essentia & existentia; ex natura singulari, & supposito; ex natura specifica, & differentia individuali; ex genere, & differentia; ex subjecto, & accidente, quæ omnia dicunt compositionem aliquam, vel realem, vel rationis; realem, quando inter extrema est distinctio realis; rationis, quando extrema non nisi ratione distinguuntur. An autem extrema ipsa distinguantur realiter, vel tantum ratione, ex Philosophia repetendum est.

RESOLUTIO IV. *Angeli ab intrinseco, & ex natura sua sunt incorruptibiles.*] PROBATUR, nam illud dicitur incorruptibile ex natura sua, quod neque ab agente creato, neque à Deo ex lege ordinaria corrumpi, seu destrui potest. Angeli sunt tales, ergo, &c. Minor ostenditur. Nam, in primis cum Angeli non constent ex materia & forma, sed sint substantiæ simplices physicè, ut ostensum est, perspicuum est eos non posse corrumpi ab ullo agente, si corruptio propriè & strictè sumatur, pro destructione qua forma substantialis rei deperditur, manente materia illius, ut contingit, verbi causa, in corruptione ligni quod in ignem convertitur.

Rursus, si corruptio accipiatur latè, & minus propriè

propriè

proprie pro tali rei desitione, quæ annihilatio vocatur, sic etiam certum est Angelos non posse corrumpi ab ullo agente creato ; eò quòd non pendent in fieri & conservari ab ejusmodi agentibus, neque ab iis aliquid accipere possunt, quod repugnet eorum existentia ; & quo posito teneatur Deus consentaneè ad naturas rerum, subtrahere influxum quo illas conservat: unde etiam sequitur, Angelos esse natura sua incorruptibiles, respectu potentia ordinaria Dei, quia Deus ex tali potentia nihil destruit, denegando ei suum influxum conservativum, nisi ad exigentiam alicujus agentis contrarii, quod illius destructionem postulet. Quare sicut cœli dicuntur naturâ suâ incorruptibiles, eò quòd cum careant contrario, cujus vi dissolvantur, postulant à Deo perpetuò conservari; ita Angeli, &c.

Confirmatur. Nam ex Concilio Lateranensi *sess. 8.* anima rationalis natura sua est immortalis, ergo idem dicendum de Angelis, cum sint substantia non minus spirituales, & simplices quàm anima. *Nec refert* quòd in 6. Synodo *act. 11.* dicitur Angelos, & animam rationalem Dei gratia habere immortalitè, ibi enim per Dei gratiam nihil aliud intelligitur, quàm liber concursus Dei, qui animas & Angelos conservat, ut possit absolutè si velit eos in nihilum redigere. Hoc tamen non impedit quo minus ejusmodi conservatio sit naturis rerum consentanea, quod satis est ut Angeli, & animæ rationales dicantur natura sua immortales, & incorruptibiles in ordine ad potentiam Dei ordinariam.

RESOLUTIO V. *Possunt dari plures Angeli & diverse, & ejusdem speciei.* PRIMUM patet, quia nihil denegandum est potentia Dei, nisi quod manifestam involvit repugnantiam, at non repugnat Angelos multiplicari quoad speciem, cum nulla ratio sit cur substantia spiritualis ex se non possit esse genus contrahibile per varias species, aut cur cum Angelica natura finita sit, non possint dari plures Angelorum

eorum species, quæ gradum genericum substantiæ spiritualis inæqualiter participant,

Secundum eodem modo ostenditur, quia sicut non matugnat quod unus Angelus habeat convenientiam genericam cum alio Angelo, & differentiam specificam ab illo; ita nihil obstat quin habeat convenientiam specificam cum alio Angelo, & differentiam numericam ab illo: si quidem natura Angeli etsi realiter simplex, propter varias rationes objectivas sufficiens præbet fundamentum intellectui, ut iudicet eam convenire specie cum aliquo, & ab illo distinguere numero,

Nota 1. Non opus esse ut quæcunque numero distinguuntur content materia, ut manifestè patet exemplo animarum rationalium, quæ etsi sint immateriales, solo numero differunt. Neque dicas animam rationalem dicere essentialiter ordinem ad materiam, hoc enim non sufficit ut animæ numero multiplicentur, per ordinem ad materiam; cum singulæ sint indifferentes ad hanc, vel illam numero materiam.

Nota 2. Aliud esse distinctionem formarum, aliud distinctionem formalem, ad illam enim sufficit quod duæ formæ distinguantur realiter quoad entitatem, ad istam verò requiritur ut inter formas sit distinctio essentialis. Hinc inter duas animas rationales est distinctio formarum, non formalis, vel essentialis; ita ergo possunt creari duo Angeli, qui etsi realiter per se quoad suas entitates distinguantur, non tamen formaliter, seu essentialiter.

RESOLUTIO VI. *De facto dantur plures Angeli distincti specie, & plures distincti solo numero.* PRIOR PARS PROBATUR, tum quia ordo & pulchritudo universi talem varietatē postulare videtur, ut liquet ex gradibus rerum inferioribus tum quia cum fides doceat inter Angelos varias esse hierarchias, & ordines adeoque magnam dignitatis diversitatem, hinc valde probabiliter colligitur essentialis, & specifica diver-

diversitas inter illos. Præsertim cum ex communi Theologorum sententia; gratuita sint Angelis collata; juxta proportionem donorum naturalium.

Posterior pars ostenditur ex jam dictis, quia ad perfectionem universi spectare videtur, non modo sufficiens distinctarum specierum multiplicatio, sed etiam nonnulla singularum specierum dilatatio, per multiplicationem individuorum: & quia alias cum innumeri Angeli defecerint, eorum ordines valde imperfecti remansissent, utpotè tot speciebus destituti, quot Angeli ceciderunt.

Ubi nota Angelorum numerum esse maximum, quamvis incertum, ut patet ex verbis illis *Danielis 7.* Millia millium assistebāt ei. Quare autem Deus tantam Angelorum multitudinem creare voluerit. S. Thomas probat *q. 50. art. 3.* quia cum Deus in creatione rerum perfectionem universi intenderet, quod aliqua sunt perfectiora eo in majori excessu produci debuerant, vel secundum magnitudinem ut cœli, vel secundum multitudinem; ut substantiæ spirituales. Adde quod sicut terreni reges, quo sunt potentiores & diviores, eò majori servorum, & militum caterva stipati incedunt; Ita cum Deus sit Rex regum, & Dominus dominantium, cujus potestas est infinita, & immensâ majestas, congruum fuit ut innumeram Angelorum multitudinem crearet, qui ipsi assisterent, ejusque jussa capefferent.

CAPUT II.

De substantia Angelorum, in ordine ad corporalia.

RESOLUTIO I. *Angeli non habent corpora sibi naturaliter unita, interdum tamen assumunt corpora.* PRIOR PARS PROBATUR, quia Angeli sunt substantiæ perfectæ. *Posterior* ostenditur ex Scriptura quæ *Genesis 8. & 19. &c.* introducit Angelos ita apparentes hominibus, ut ab iis viderentur, audirentur, & tangerentur: hæc autem omnia saltem conjunctim spectata, planè indicant, non fuisse visionem

tionem imaginariam, sed alicujus corporis sub sensum cadentis.

Nota 1. Angelos posse assumere tum corpora animata, ut patet in dæmoniacis, & in grege porcorum, de quo in Evangelio, tum à fortiori corpora mortuorum, cum hæc minùs resistent; tum corpora ex aère, aliave materia confecta, norunt enim condensare vapores, & exhalationes in modum nubium, aliorumque corporum consistentium, & impedire ne talis materia dissolvatur, aut diffluat: Non tamen concedendum est angelos producere corpus aliquod ex nihilo, ut in eo appareant, cum talis productio soli Deo competat ex S. Thoma 2. p. qu. 45. art. 5.

Nota 2. Formationem illam corporum non excedere virtutem naturalem angelorum, quare satis est quod dicamus Deum ad illam concurrere tantum per influxum generalem; præsertim quia cum dæmones assumant corpora ob malos fines, non est conveniens dicere Deum, ut causam specialem, & propriam illis talia corpora præparare.

Nota 3. Non esse rationem cur dicamus angelos bonos & malos differre quoad materiam corporum assumptorum; cum eadem ad diversos fines valere possint, ut patet, nam homines interdum similibus corporibus male utuntur, aliàs bene; & dæmones nonnunquam induunt corpora pulchra, ac majestatis plena: quare sine fundamento dices bonos ex cælesti, malos verò ex terrestri materia corpora conficere.

Nota denique ex angelo, & corpore non fieri unum-compositum per se, aut unum suppositum; quia ad primum, opus esset quòd angelus haberet rationem formæ, & corpus materiæ. Ad secundum, quòd corpus assumptum privaretur propria subsistentia, & à subsistentia angeli terminaretur, quod naturaliter est impossibile, ut constat ex libro 2.

RESOLUTIO II. *Non potest Angelus in corpore assumpto exercere actiones vitales quoad substantiam; eas vero quæ sunt vitales quoad modum, exercere potest quoad entitatem realem, non tamen quoad modum vitalitatis.*]PRIMA PARS ostenditur, quia cum Angelus non informet substantialiter, & vitaliter corpus quod assumit, sed tantum per accidens illi conjunctus sit, sicut motor mobili, hinc fit ut nequeat in tali corpore exercere operationes vitæ; tales siquidem operationes sunt vitæ actualis, quæ potentiam vitalem, vitamque radicalem & substantialem necessario supponit.

Præterquam quod ad operationem vitæ exercendam, non tantum requiritur principium vitaliter informans, sed etiam corpus organis distinctum, & rite dispositum ad actus vitales eliciendos. Hæc autem distinctio, & dispositio verè non habet locum in iis corporibus quæ ab Angelis assumi solent, sed tantum fictè & apparenter: quare repugnat quòd Angeli in ejusmodi corporibus exercent operationes verè, & substantialiter vitales.

Dices, generatio hominis est actio vitalis substantialiter; at potest Angelus in corpore assumpto generare hominem, ergo, &c. Respondeo minorem falsam esse, loquendo de potentia propria & per se, tñ propter rationes allatas, tum quia generatio de qua agitur, est processio viventis à vivente conjuncto in similitudinem naturæ. Qua autem ratione possit Angelus efficere ut homo generetur, explicat S. Doct. 1. p. q. 51. art. 3. ad 6.

Secunda pars probatur, nam ex Scriptura constat Angelos in assumptis corporibus loqui, ambulare, comedere, aliasve operationes reales exercere, quæ quoad entitatem & substantiam magnam habent convenientiam cum actionibus quas nos vitaliter exercemus, loquendo, ambulando, & comedendo.

Tertia pars suadetur, quia ut prædictæ operationes fiant

fiant modo vitali, debent procedere à potentia vitali, & per certa instrumenta ad id à natura destinata: hoc autem non habet locum in casu de quo agitur, ut patet ex dictis; quare, etsi Angelus in corpore assumpto proferat sonos similes humanæ locutioni, non tamen propriè loquitur: sicut etiam non propriè comedit, aut ambulat, etsi cibos terat, & corpus quodam motu progressivo cieat: istæ enim actiones propriè acceptæ, præter entitatem materialem, dicunt maximè ordinem ad virtutem quandam vitalem in membris existentem per quam fiunt, & ad phantasiam per quam diriguntur; quare ut sic, tribui non possunt Angelis, quando in corporibus assumptis tale quid operari videntur. Unde Angelus Raphaël *Tobie 12.* Videbar quidem [inquit] vobiscum manducare & bibere, sed ego cibo invisibili & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor; ubi verbum videbar, satis indicat manducationem illam non fuisse veram, sed tantum apparentem.

RESOLUTIO III. *Angelus est in loco per præsentiam ad locum, seu per indistantiam suæ substantiæ à spatio in quo est.* RATIO est, quia prius est quod Angelus sit præsens spatio per substantiam suam, quam quod virtutem suam spatio applicet, aut in eo operetur; ergo per suam substantiam primò est in loco, non autem per applicationem suæ virtutis, aut per operationem:

Confirmatur, nam Angeli beati sunt in cælo empyreo, neque tamen ibi sunt in loco per applicationem suæ virtutis, cum illud cælum nō moveant, nec probabiliter dici possit eos circa illud aliter operari, ergo sunt in eo per suam substantiam, & realem præsentiam.

Nota 1. Angelum non posse simul esse in pluribus locis totalibus & adæquatis, quia locus Angeli adæquatus est ille, qui toti ipsius perfectioni respondet, eique commensuratur. At non potest Angelus simul esse in pluribus ejusmodi locis, quia jam singula nō

essent adæquata & totalia, contra hypothefim, & angelus esset in majori loco quàm ab ipso occupari possit. quod apertè repugnat.

Nota 2. Possè tamen angelum simul esse in plaribus locis partialibus & inadæquatis; quia cum angelus sit spiritalis, & ad minimum spatium se totum reducere possit, ut infra dicemus, nihil impedire potest quin totius spatii quod occupat, possit alias partes deserere, & alias occupare: oportet tamen ut ejusmodi loca partialia sint inter se contigua, quia alias ad ea simul occupanda substantia angeli divideretur à seipsa, quod planè est impossibile.

Nota 3. Non repugnare quin plures angeli simul sint in eodem loco per præsentiam substantialem, quia cum eorum substantia sit spiritalis & indivisibilis, ea locum non occupat, adeoque una non excludit aliam ab eodem loco.

Confirmatur, nam anima rationalis, quia est indivisibilis, est simul in eodem loco cum corpore, ergo à fortiori poterit unus angelus esse in eodem loco cum alio angelo. Constat etiam ex Evangelio, integram dæmonum legionem ejusdem hominis corpus simul occupasse.

RESOLUTIO IV. *Non habet Angelus terminum parvitatæ quoad locum, habet tamen magnitudinis.* **PRIMA PARS PROBATUR**, quia potest angelus se reducere ad punctum, ita ut non sit extra illud: cū enim sit indivisibilis, & partibus carens, neque corpus aliquod informet, nulla ratio est cur necessario debeat occupare locum quantum; & quamvis esset forma alicujus corporis, & ut sic deberet illi quodammodo commensurari quoad locum, nihil tamè obesset quin ex se posset existere extra tale corpus, & in eo statu præsentiam suam ad parvum locum, imò ad punctum contrahere.

Secunda pars ostenditur, nam si angelus nullum haberet terminum quoad locum, sequeretur eum esse
in omni

in omni loco, & consequenter dæmones esse in cœlo, & angelos beatos in inferno; hoc autem repugnat Scripturæ sacræ, ex qua satis constat angelos venire, discedere, ab uno loco in alium migrare, quæ & similia non bene dicerentur si angeli omnem locum occuparent. *Deinde* ex communi omnium Patrum sententia, proprium Dei est omnem locum occupare, unde à nonnullis Divinitas Spiritus sancti probatur ex eo quòd sit ubique, ergo dicendum non est talem ubiquitatem alicui creaturæ de facto competere.

Nota non esse verisimile quòd possit angelus tantum spatii occupare quoad longitudinem, quantum ex illo describitur, quantum ad latitudinem; cum enim substantia illius sit perfectionis limitata, locus etiam illi naturaliter debitus, quoad omnem dimensionem limitatus esse debet. Unde cum probabiliter angeli præsentia, qua potest occupare spatium, sit ad spheram, majorem, vel minorem juxta cujusque proportionem, dici potest nullum angelum posse suam præsentiam extendere ultra diametrum suæ spheræ, etsi quoad latitudinem se ad lineam contrahat.

RESOLUTIO V. *Angeli possunt moveri localiter.*]
 PROBATUR I. ex Scriptura sacra quatenus *Tobia* 12. Raphaël ait, tempus esse ut revertatur ad eum qui misit illum, & *Luca* 1. Angelus Gabriël ingressus est ad salutandum beatam Virginem, & postea ab ea recessit, & c. 2. quia cum angeli non sint ubique, sed in loco certo, & determinato, dici nequit quòd non possint se transferre ab uno spatio ad aliud, cum talis facultas rebus multò inferioribus tribuatur.

Ubi nota Angelum ex communi sententia, posse moveri motu continuo, quia licet substantialiter sit indivisibilis & partibus carens, habet tamen virtua-lem quandam extensionem, ratione cujus potest ad certam spheram spatii præsentiam suam diffundere, hæcque potest locum quem occupat paulatim

relinquere, & vicinum similiter motu continuo, & non interrupto subire.

Potest etiam Angelus ex communiori sententia, moveri motu discreto, ita scilicet ut eodem instanti temporis totum locum adæquatam deserat, & simul totum alium occupet; tum quia oritur ex imperfectione corporum, quod sic moveri nequeant, quia nempe cum variis consent partibus, necessariò debent priores partes loci prius occupare, quàm posteriores tum quia potest Angelus totum aliquem locum simul deserere, & permanere in puncto illius, quidni ergo simile spatium totum simul occupare poterit? atque ita talis motus fiet in instanti, & non transeundo per medium participans,

Hoc tamen non caret difficultate, quia ad primū dici poterit, non tantum oriri ex divisibilitate corporis, quod non possit totum simul locum occupare, sed etiam & maximè, quia debet mobile prius pervenire ad partes loci proximas, quam ad remotas. Ad 2. vero non esse parem rationem, quia ut Angelus totum locum deserat, se reducendo ad unicum illius punctum, non requiritur medium: ut autē occupet partes remotas novi spatii, requiritur mediū, quod proinde prius trajiciendum est, quàm perveniatur ad extremum. Unde videtur Angelum non posse transire de loco in locum, nisi transeundo per medium tam participans quàm non participans: neque Angelum posse aliter moveri motu discreto, quàm in ipso motu successivo, quo continuè movetur, breves aliquas morulas interponendo.

CAPUT III.

De iis quæ spectant ad intellectum Angelorum.

RESOLUTIO I. *Angeli intelligere non est illius substantia, sed accidens ab ea realiter distinctum.]*
 PROBATUR 1. quia Angelus est mutabilis ab intrinseco in actibus intelligendi, & non in substantia, ergo substantia Angeli non est actus intelligendi: antecedens

cedens probatur, nam Angelus beatus potest carere visione beatifica, aliisque intellectiōibus supernaturalibus, quæ proinde non sunt idem cum substantia Angeli; cumque intellectiōes istæ nobilissimæ sint superadditæ substantiæ, sintque accidentia, dici non potest quod aliæ intellectiōes inferioris ordinis cū ipsâ Angeli substantia identificentur.

Secundo non magis intellectiō identificatur cum substantia Angeli, quàm ejus volitio: at hæc cum illa non identificatur, ut patet, quia alias Angeli mali naturaliter essent mali. Neque dicas hinc tantum sequi aliquam intellectiōem non identificari cum substantia Angeli. Nam si una volitio distinguitur ab Angeli substantia, cur aliæ volitiōes ab eadem non distinguentur? quod si omnes volitiōes sunt distinctæ ab Angeli substantia, eique superadditæ, idem à pari de omnibus intellectiōibus affirmandum est.

RESOLUTIO II. *Intellectus Angeli distinguitur ab illius substantia.*] PROBATUR, quia cum experientia constet, res multas creatas præditas esse facultatibus accidentariis ad agendum, ignem calore, aquam frigore, &c. Idem est dicendum de aliis rebus creatis adeoque de anima rationali. Itemque de Angelis, ita scilicet ut habeant intellectum realiter à substantia distinctum, & in ea radicatum; per quem ut principium proximum intelligant, & voluntatem per quam proximè actum volitiōis eliciant.

Præsertim quia satis videtur durum, quod eadem substantia creata, limitata, & composita simul sit formaliter intellectus, voluntas, &c. cùm identitas substantiæ intellectus, & voluntatis in Deo, maxime ratione suæ simplicitatis, & infinitatis constitui solet.

Nota in Angelo non esse intellectum agentem, & possibilem: liquidem proprium munus intellectus agentis est, fabricare species intelligibiles, easque educere ex phantasmatibus; hoc autem competere

nequit angelis, cum sint incorporei, & phantasmata non habeant.

Deinde ille dicitur intellectus possibilis, qui in sui productione postulat ex se carere speciebus intelligibilibus, etsi fortè per accidens eas infusas habeat: at angeli ex natura sua postulant species in creatione infusas, cum non possint eas vi sua naturali producere, & recipere ad modum animæ rationalis; quare in illis non est propriè intellectus agens, aut possibilis.

RESOLUTIO III. *Angelus indiget specie aliqua, ad intelligendas alias res creatas à se distinctas.*] PROBATUR, nam tribus tantum modis concipi potest, quòd angelus res prædictas intelligat, nimirum aut per suam substantiam, aut immediatè per ipsa objecta intellecta, aut mediantibus quibusdam earum speciebus: at primus modus non est probabilis, cum angelus non omnia quæ intelligit, in sua substantia virtualiter contineat. *Secundus* verò refellitur, quia experientia constat res materiales non concurrere per se immediatè ad visionem corpoream, sed mediantibus speciebus, unde sequitur eas etiam per se effectivè non concurrere ad productionem intellectiōnis sive humanæ sive angelicæ, cum hoc difficilius sit.

Nota, species per quas Angeli intelligunt, fuisse ipsis à Deo infusas in instanti creationis; nam tribus tantum modis concipi potest, ejusmodi species Angelis cōpetere, vel ita ut producantur ab objectis, vel ita ut naturaliter fluant ab ipso intellectu Angelorū, vel ita denique ut cum ipsis Angelis concreata sint. *At primum* dici non potest, quia objecta materialia non habent vim producendi effectum spiritualem, quales sunt species angelicæ; aliunde verò non possunt angeli recipere species materiales, cum in se sint omnino spirituales, neque habeant corpora sibi naturaliter unita. *Nec secundum*, quia quæ incommoda sequerentur, si angelus per suam substantiam res
omnes

omnes intelligeret, eadem occurrerent, si omnium rerum species ab illius intellectu naturaliter flueret. Utroque enim modo deberet virtualiter res omnes continere, adeoque esse infinitæ perfectionis; maxime cum Angelus non magis respiciat ut objectum intelligibile, res aliquando existentes, quam possibiles nunquam futuras: sequitur ergo tertium, nempe species per quas Angeli intelligunt, ipsis esse in instanti creationis à Deo infusas.

RESOLUTIO IV. *Possunt dari species aliæ aliis universaliores in representando, & verisimile est eas quas sunt universaliores, perfectioribus Angelis de facto fuisse collatas.* PRIOR PARS probatur primò, quia essentia divina per modum ideæ infinita representat, species autem intelligibiles sunt quædam participationes ideæ divinæ; quare non repugnat quod multa representent in suo gradu, & ordine. Secundò quia, si potest dari species expressa plurium rerum representativa, poterit & impressa; at illa est possibilis, & de facto datur in beatis, qui eodem actu quo vident Deum, vident etiam plures creaturas. Tertio quia nulla ratio afferri potest, quæ ostendat efficaciter tales species repugnare.

Dices, si tales species essent possibles, deveniri posset ad unum aliquem Angelum, qui omnia intelligeret per unicam speciem; quo si alius perfectior crearetur, ille omnia intelligeret sine ulla specie, adeoque per suam substantiam, quod admitti non potest. *Respondeo* id minime sequi, quia in ea hypothese Deus Angelo prius existenti infunderet speciem Angeli de novo creati, unde ille jam haberet duas species per quas intelligeret; ac proinde non opus esset ut novus Angelus omnia intelligeret per suam substantiam, quia posset habere unicam speciem rerum inferiorum representatricem.

Posterior pars ostenditur, quia etsi Deus in prima rerum creatione liberè operatus sit, certum tamen est eum valde congruenter omnia fecisse; quare

cum Angeli non fuerint creati in mera potentia, ad intelligendas res creatas ab ipsis distinctas, sed variis speciebus intelligibilibus instructi fuerint, decuit ut illa infusio fieret juxta proportionem naturalis perfectionis Angelorum, ita ut quo unus Angelus est alio perfectior, eò intelligat per species simplices, & universaliiores.

Dices, quod cognoscitur in speciali, distinctius cognoscitur quam quod cognoscitur in universali; si ergo Angeli superiores cognoscunt per formas magis universales, quam inferiores, sequitur Angelos superiores habere scientiam minus perfectam quam inferiores, quod est absurdum. Responder S. Doctor 1. p. q. 55. art. 3. ad 2. cognoscere aliquid in universali dici dupliciter. 1. Ex parte rei cognite, ut si cognoscatur solum universalis gradus rei, & sic cognoscere aliquid in universali est imperfectius. 2. Ex parte medii cognoscendi, & sic est perfectius cognoscere aliquid in universali perfectior enim est intellectus, qui per unum universale medium potest singula propria cognoscere, quam qui non potest.

CAPUT IV.

De objecto intellectus Angelici.

RESOLUTIO I. *Angelus se cognoscit, idque per suam substantiam.] DE PRIMO non est difficultas. Secundum probatur, quia cum substantia Angeli sit intimè unita ipsius intellectui, eaque sit per se spiritualis, & intelligibilis, nulla ratio est, cur non possit Angelus se per suam substantiam, absque specie media intelligere.*

Quo loco duo breviter observanda sunt. 1. Jam dicta intelligenda esse de facto, nam si agatur de possibili, certum esse videtur Angelum se posse cognoscere per aliquam sui speciem; cum non repugnet talem aliquam speciem à Deo produci, & Angelo comunicari. Confirmatur, quia quilibet Angelus habet species infusas aliorum Angelorum, per quas eos cogno-

cognoscit: sicut ergo Angelus Gabriel habet speciem Michaëlis, ita non repugnat quod ipsemet Michaël suam ipsius speciem accipiat, & per eam se intelligat.

Observandum 2. Etsi probabile sit Angelum non posse cessare ab actuali sui ipsius cognitione, non tamen id posse efficaciter probari; nam quod aliqui dicunt, omnia viventia habere propriam aliquam operationem, à qua nunquam cessant, non est magni momenti, quia hinc ut summatim colligitur, Angelum non posse abstinere ab omni operatione vitali, adeoque debere aut se, aut aliquid aliud necessariorum cognoscere: quod autem debeat Angelus necessario hanc determinatam operationem vitæ exercere, neque ab ea unquam cessare possit, hoc sanè deduci inde minimè potest: sicut neque ex eo quod Angelus sit objectum maiori sibi proportionatum, & semper præsens; idem enim dici posset, de aliis omnibus rebus quas potest Angelus intelligere, quia cum habeat earum omnium species præsentis, valdeque proportionatas, deberet esse continuò idque necessariorum in actu 2. intellectionis, respectu rerum omnium quas intelligere potest.

R E S O L U T I O III. *Unus Angelus aliam cognoscit & superior comprehendit inferiorem, non vice versa.*]
PRIMA PARS non habet difficultatem, tum quia Scriptura inducit Angelos inter se colloquentes, pugnantes, sibi que invicem resistentes: tum quia Angeli constituunt unam quandam rempublicam ex variis gradibus & ordinibus constantem; tum denique quia cum Angeli sint spirituales, & intellectu præditi, habent quicquid requiritur, ut unus alium cognoscere, & ab alio cognosci possit.

Secunda pars ostenditur, quia quilibet Angelus potest seipsum comprehendere, cum habeat vim intelligendi suæ naturæ proportionatam: ergo cum Angelus illo superior, ut naturam, ita & vim intelligendi nobiliorem habeat, à fortiori ab eo comprehendere poterit.

poterit. Quod intellige de comprehensione essentiae, & proprietatum naturaliter ab ea manantium; nam quod spectat ad cogitationes cordis, quid de iis sentiendum sit, inferius dicetur. Quod verò attinet ad ea quae per potentiam obedientialem sive activam, sive passivam ab Angelo, aut in Angelo supernaturaliter fieri possunt, certum est ea à nullo Angelo quantumvis perfecto naturaliter comprehendi posse, propter improportionem quae est inter intellectum cuiuscunque Angeli, & tale objectum.

Tertia pars suadetur, quia est eadem improportio inter vim intellectivam inferioris Angeli, & essentiam Angeli superioris, quae est inter eorum naturas; quia scilicet quaelibet habet vim intelligendi proportionatam suae naturae: sicut ergo natura Angeli inferioris non adaequat naturam superioris, ita neque illius vis intellectiva eam adaequare potest, ac proinde fieri nequit quòd Angelus inferior superiorem comprehendat.

RESOLUTIO III. *Angelus per sua naturalia Deum cognoscit.*] ITA S. Thom. 1. p. qu. 56. art. 3. quod probat, quia Angeli sunt potentiores in cognoscendo, quam homines; sed homines per sua naturalia Deum cognoscere possunt, juxta illud Rom. 1. quod notum est Dei, manifestum est in illis, ergo multò magis Angeli.

Ut autem explicet modum quo Angeli Deum cognoscunt, Notat aliquid tripliciter cognosci posse. 1. per suam essentiam, sicut si lux videatur in oculo 2. per ipsius speciem ab eo acceptam, ut cum videtur lapis. 3. per ejusdem similitudinem ab alio in quo resultat, acceptam, ut cum homo videtur, in speculo. Ait ergo primae cognitioni assimilari cognitionem, qua Deus per essentiam videtur scilicet à Beatis, tertiae verò eam quam in hoc statu habemus de Deo per creaturas, in quibus relucet, & secundae cognitionem quam Angelus naturaliter de Deo habet; videns enim suam essentiam, quae est quaedam
Dei

Dei imago sibi impressa, per illam in cognitionem Dei assurgit.

Dices 1. Cognitio naturalis Angeli non est discursiva, at cognitio Dei ex creaturis est discursiva. *Respondeo* minorem in Angelo esse falsam, quia eodem actu quo Angelus seipsum cognoscit, videt se non esse, à se, sed à supremo aliquo ente pendere.

Dices 2. Si Angelus per suam substantiam Deum cognosceret, de eo non haberet nisi valde confusam cognitionem. *Respondeo* Angelum per suam substantiam, imò per cognitionem cuiuscunque creature clarè Deum cognoscere, quoad an est, et si non quoad, quid est.

RESOLUTIO IV. *Cognitio rerum materialium, & singularium est in Angelis.*] Ut hoc clariùs percipias *Nota*, circa eiusmodi cognitionem aliquid esse certum, & aliud de quo controversatur. Certum est 1. Angelum res materiales & singulares cognoscere. 2. talem cognitionem esse claram & distinctam, imò & comprehensivam, quia cum Angelus seipsum, Angelosque inferiores possit comprehendere; nulla ratio est cur non possit etiam comprehendere res materiales quoad earum essentias, & virtutes ipsis naturaliter inditas. 3. certum est cognitionem rerum materialium naturaliter Angelis competere; cum enim homines eas naturaliter cognoscant, verisimiliter dici non potest vim intellectivam naturalem Angelorum ad eas non posse pertingere; præsertim cum ex Scriptura non tantum constet, bonos Angelos cognoscere materialia, sed etiam malos, quibus probabiliter dici non potest conferri lumen aliquod supernaturale, ad percipienda eiusmodi objecta. 4. Angelos non cognoscere res materiales, & singulares per solam earum præsentiam sine specie, aut per earum species ab ipsis objectis acceptas, sed per species à Deo infusas.

Verum cum duobus modis intelligi possit, rerum species fuisse Angelis à Deo concessas, nempe aut
totas

totas simul in instanti creationis, aut successivè prout objecta successu temporis existunt, fiuntque apta ut intuitivè cognoscantur. Dubium est utro ex his modis concessa fuerint Angelis species rerum materialium. Nullis autem controversiis, tenenda est sententia affirmans, species omnes fuisse simul Angelis in instanti creationis à Deo infusas. Quod vel inde probatur, quia non apparet ratio, cur Angeli successivè debeant accipere species rerum materialium, nisi eiusmodi rerum existentia expectanda sit, at quod illarum existentia expectanda non sit, patet, quia non sumunt ab illis species, sed à Deo, quare multo congruentius est quod eas simul, idque in instanti creationis, accipiant.

Nota species Angelis concreatas esse ex se veluti indifferentes ad representandam rem, vel abstractivè, vel intuitivè, easque à rei præsentia objectivè determinari, ut rem intuitivè, seu tanquam existentem, & actu præsentem referant: adeò ut licet objectum existens, non immittat novas species, aut aliter non concurrat effectivè ad intellectionem, ut tamen conditio sine qua ipsius species non habet vim ducendù intellectum in cognitionem illius intuitivam.

RÉSOLUTION V. *Potest Angelus naturaliter certò cognoscere effectus ex solis causis naturalibus contingenter futuros, non autem eos qui ex libero arbitrio contingenter futuri sunt.*] **PRIMA PARS** probatur, quia eiusmodi effectus sunt determinati in suis causis, ergo possunt certò cognosci ab Angelo, non minùs quàm ii qui ex necessitate à causis naturalibus oriuntur. *Neque refert quòd effectus illi contingentes possunt impediri ab aliis causis naturalibus, novit enim Angelus eos per eiusmodi causas, quarum vim perfectè cognitam habet, nequaquam impediendos.*

Secunda pars est certa ex fide, ut omnes communiter colligunt ex verbis illis Isaiæ. 42. Annuntiate quæ
ven-

vetera sunt in futurum, & sciemus quia Dii estis. *Ratione* autem ostenditur, quia operationes ex libertate futurae non possunt cognosci ab Angelo in suis causis, cum haec sint indifferentes ad utrumlibet, neque in seipsis, quia rem quae nondum existit, intellectu attingere, eamque ut aliquando in seipsa erit cognoscere, hoc proprium est intellectus infiniti, & aeterni qui suo obtutu potest anteverrere omnes temporum differentias.

Dico. Angelus habet species concreatas futurorum contingentium, quare ergo non poterit ea cognoscere? *Respondeo*, quia non representantur Angelo ut hic, & nunc pro tali tempore futura, sed tantum simpliciter, & abstractè ut sunt possibili.

RESOLUTIO VI. *Angeli non cognoscunt de facto cogitationes cordium, nisi dependenter à voluntate alterius.* **PROBATUR**, quia talis cognitio soli Deo tribui solet, ut cum dicitur 2. Paralipomenon 6. Tu enim solus nosti corda filiorum hominum, & Jerem. 17. Pravum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes. *Dubium* est autem 1. utrum Angeli possint naturaliter cognoscere cogitationes cordium 2. si possunt, unde oritur quod eas de facto non cognoscant.

Respondeo 1. Cognoscere secreta cordium per se loquendo, non superare facultatem naturalem Angelorum, ut patet, tum quia Angelus natura vi cognoscit nostrum intellectum, & species in eo receptas, nostramque voluntatem, quidni ergo poterit naturaliter cognoscere actum ab iis elicitum, si sit naturalis ordinis ut supponimus? tum quia Angelus majori intelligendi vi praeditus est, quam homo: at homo suos actus internos intellectus, & voluntatis intelligit. Quare ergo eosdem actus non poterit Angelus virtute naturali intelligere? Tum denique quia Angelus cognoscit meas cogitationes, quando consentio; at meus consensus non auget facultatem naturalem

turalem intellectus Angelici, neque alio modo efficit ut sit magis proportionatus ad intelligendas meas cognitiones quàm antea.

Respondeo 2. Ideò Angelum non posse cognoscere humanorum cordium cogitationes, quia licet habeat species earum, neque superet illius facultatem eas cognoscere. Deus tamen ob suavem suæ providentiæ, in creaturæ rationalis gubernatione dispositionem, non vult cum illo concurrere ad earum cognitionem, nisi quando homo consentit, ut ipsi innotescant. Non enim apparet, ex quo alio capite oriri possit prædicta impossibilitas.

RESOLUTIO VII. *Angeli natura viribus cognoscunt mysteria, quæ sunt tantum supernaturalia quoad substantiam: probabile tamen est Angelis communicatam fuisse in via, cognitionem aliquam mysterii Incarnationis.*

PRIMA PARS probatur, quia oculus cæco restitutus, est ens naturale quoad substantiam, ergo ut sic potest naturaliter ab Angelo cognosci, non minùs quàm si per generationem productus esset. Imò non tantum, cognoscit Angelus visum miraculosè restitutum, quoad id quod naturale habet, sed etiam aliquo modo, & confusè quoad id quod habet supernaturale; quia intelligit eum miraculosè, & non per vires naturæ restitutum esse, cum à potentia ad habitum naturaliter non detur regressus.

Secunda pars ostenditur, quia res in substantia supernaturales, quales sunt gratia sanctificans, virtutes Theologicæ &c. quoad propriam entitatem sunt supra ordinem rerum naturalium, adeoque ut sic excedunt vires naturales intellectus Angelici, eique sunt improporionatæ; quare non potest Angelus propriis viribus ejusmodi objecta intelligere. Unde collige non omnes species entium ab Angelo naturaliter cognosci posse, ac proinde totum ens creatum non esse objectum cognitionis Angelicæ. Neque dicas supernaturale distingui à naturali, per comparisonem

rationem duntaxat ad agens : hoc enim falsum est, quia etsi supernaturale habeat causam supernaturalem, differt tamen per se à naturali, ut patebit *ex lib. 4.* ac proinde etiam ut sic excedit facultatem naturalem intellectus Angelici.

Tertia pars est S. Thomæ *infra quæst. 64. art. 1. ad 4.* potestque ex eo probabiliter suaderi, quia ex communi sententia, boni Angeli per fidem supernaturalem sunt adepti beatitudinem, sicut & nos illam assequimur: talis autem fides verisimiliter versabatur non modo circa mysterium Trinitatis, sed etiam circa mysterium futuræ Incarnationis: quia cū Christus esset futurus caput Angelorū, eorumq; Judex, æquū erat ut ipsi ex tunc eum cognoscerent, & in eum crederent; præsertim si vera eorum est sententia, qui non sine fundamento aliquo existimant, gratiam & gloriam fuisse Angelis collatam ex meritis Christi prævisis,

CAPUT V.

De modo cognitionis Angelorum.

RESOLUTIO I. *Probabile est Angelum posse multa simul intelligere, sive simul sumatur pro eodem actu, sive pro eodem tempore.* PRIMUM patet, supposito quòd Angelus habeat species universales quæ plura repræsentant, ut superius diximus, si enim Angelus habet, verbi causa, unam speciem quæ simul repræsentet Bovem, & Equum, nulla est ratio cur non possit uti tali specie ad intelligendum simul, seu eodem actu Bovem, & Equum.

Secundum etiam perspicuum est in actibus diversi ordinis: Angelus enim beatus Deum videt, & seipsū, ac res creatas simul, id est, eodem tempore, & per actus distinctos intelligit. Idem patet in actibus ejusdem ordinis, cum nulla ratio sit cur possit Angelus simul actu supernaturali Deum cognoscere, & seipsum, vel aliquid aliud actu naturali; non possit autem duos actus naturales intellectus simul elicere, quorum

quorum altero, verbi causa, Angelum, altero hominem cognoscat.

Confirmatur, nam non est difficilius, quod Angelus eodem tempore duo objecta intelligat, per duas species, quam quod seipsum intelligat per suam substantiam gerentem vices speciei; & simul aliquod aliud objectum per speciem illius intelligat. At omnium consensu potest posterius, maxime in eorum sententia qui existimant, Angelum à sui cognitione cessare non posse, ergo prius illi merito negari non potest.

Dices, species intelligibiles sunt proportionatè virtuti intellectivæ Angelorum, ergo poterit Angelus tantum cognoscere quod repræsentatur per unam speciem. *Respondeo* hoc ut summum verum esse, si Angelus totam suam vim intellectivam effundat in usu unius speciei; nihil autem vetat quin habens, verbi causa; duas species universales, illis inadæquate utatur, adeoque simul variis actibus feratur in partialia utriusque objecta.

RESOLUTIO II. *Angelus propriè non discurre* circa objecta naturalia; quorum propriam habet speciem: probabile tamen est eum discurrere circa supernaturalia, & alia quæ evidentè non cognoscit.] **PRIMA PARS** probatur, quia discurrere est ab una cognitione transire ad aliam, ita ut una cognitio sit causa alterius: atque iste transitus non reperitur in cognitione quæ habet Angelus de rebus naturalibus; quarum proprias habet species; siquidem per eandem speciem ipsi in actu primo repræsentantur essentia rei, & proprietates illius: quare unico intuitu, eodemque actu potest tam has, quam illam percipere, adeoque sine discursu.

Confirmatur, nam cum ex communi sententia Angelus habeat species repræsentantes diversas naturas, quidni poterit habere species quæ simul repræsentent naturam aliquam, & proprietates illius? aliunde vero verisimiliter dici non potest quod species re-

pra-

præsentans naturam aliquam, illiusque proprietates, excedat virtutem activam intellectus Angelici; quare etiam negari nequit, quin Angelus unico actu, atque adeo sine discursu feratur circa objecta naturalia, quorum propriam habet speciem.

Secunda pars ostenditur, quia ibi est discursus, ubi una cognitio deducitur ex alia, & ab ea causatur; at hoc contingere potest in materia de qua agimus, ut patet quando dæmon ex eo quod videt Christum esse hominem, colligit eum non esse Deum; aut si videns mortuum, iudicat eum non resurrecturum: tunc enim reperitur deductio unius cognitionis ex alia, & istæ cognitiones haud dubiè sunt distinctæ, cum una sit vera, & altera falsa. Potest ergo Angelus propriè discurrere circa supernaturalia.

Nota, ut proprium sit hominis ratiocinari, & discurrere, non Angeli, satis esse quod Angeli quoad cognitionem rerum naturalium quarum habent species concreatas, non discurrant; sed tanta vi polleant, ut unico & simplici intuitu videant in objecto, quicquid in eo cognosci potest: talis enim modus intelligendi longè superat facultatem naturalem hominis, cum tamèn Angelo sit valde connaturalis.

RESOLUTIO III. *Angeli plerumque intelligunt sine compositione & divisione, non tamen semper.*] HOC ita explico, in primis certum est Angelum multa cognoscere non componendo, ut cum, verbi causa, per speciem hominis perfectè cognoscit, & iudicat hominem esse animal rationale. Nam cum distinctè cognoscat essentiam & quidditatem hominis, eodem actu videt attributum non distingui à subjecto, proindeque quando dicit unum esse aliud, hoc non facit componendo, sed unico simplici intuitu.

Potest etiam Angelus ex hypothese quod habeat species universales representantes varias naturas, verbi causa, Equum, & Leonem, simplici intuitu & sine ulla formali divisione iudicare, Equum non esse Leonem: cum enim per eandem speciem repræsentetur

tetur clarè utraq̃ natura, tam secundum prædicata communia, quàm secundum propria, utque una ab altera distinguitur, possitque Angelus unico actu adæquare totam vim talis speciei, & percipere distinctè omnia & singula illius objecta, idem facilè poterit eodem intuitu quo cognoscit Equum, & Leonem, simul judicare unum non esse alium.

Secundò certum videtur, Angelos uti divisione, & compositione quando cognoscunt res inevidenter, seu quarum non habent proprias species: tunc enim formant unum conceptum de subjecto, cumque illud non penetrent, adeoque clarè & eodem intuitu non percipiant, quæ possunt ei attribui, vel ab eo removeri, necesse est, ut si quid de eo affirmant, aut negant, id fiat per distinctum conceptum; & consequenter componendo, aut dividendo.

Hinc cum nequeat Angelus certò cognoscere, an Petrus sit eras peccaturus, nec ne, si affirmet eum peccaturum, hoc fiet cum aliqua conceptuum compositione si verò neget eum peccaturum, id fiet cum divisione, & sic de aliis.

CAPUT VI.

De voluntate & amore Angelorum.

RESOLUTIO I. *In Angelis est voluntas, & liberum arbitrium, non tamen appetitus irascibilis.*] ITA S. Thomas r. p. q. 59. Primum probat. art. 1. In hunc modum. In iis est voluntas quæ habent inclinationem ad ipsum bonum universaliter apprehensum, talis siquidem inclinatio est voluntas: sed Angeli inclinantur ad ipsum bonum universaliter apprehensum, quatenus sunt creatura intellectuales, ergo in iis est voluntas. Probatur minor, nam quælibet res inclinatur ad bonum, sed cum discrimine, quædam enim inclinantur in bonum per solam naturalē habitudinem, sine cognitione, ut planta, & talis inclinatio vocatur appetitus naturalis; quædam verò inclinantur ad bonum cum aliqua cognitione, non
quidem

quidem sic ut cognoscant ipsam rationem boni in communi, sed ita ut tantum cognoscant aliquod bonum particulare, sicut sensus qui cognoscit dulce, & album: & inclinatio hanc cognitionem sequens dicitur appetitus sensitivus: alia denique inclinatur ad bonum, cognoscendo ipsam rationem boni, & haec cognitio est propria intellectus, quam sequitur inclinatio in bonum ipsum universale, quae est voluntas.

Secundum probat. art. 3. tum quia liberum arbitrium est in hominibus, ergo multò magis in Angelis: siquidem libertas pertinet ad perfectionem, Angeli autem sunt perfectiores hominibus: tum quia in eo est liberum arbitrium, quod potest agere ex iudicio libero, atqui Angeli possunt agere ex iudicio libero, quia cum sint intelligentes, cognoscunt universalem rationem boni ex qua possunt iudicare hoc vel illud esse bonum; ergo habent liberum arbitrium.

Confirmatur, nam sunt nonnulla quae non habent liberum arbitrium, quia non agunt ex aliquo iudicio, sed quasi ab aliis acta, & mota sicut sagitta à sagittante moveretur ad scopum: aliqua verò agunt ex quodam arbitrio, sed non libero, sicut animalia irrationalia. Ovis enim fugit Lupum, ex quodam iudicio minime libero sed à natura determinato, quo existimat eum sibi esse noxiū, adeoque non habet liberum arbitrium. Contrà ergo quia in Angelis est liberum iudicium, in his etiam est liberum arbitrium, idque nobiliori modo quàm in hominibus, cum perfectioni intellectu præditi sint.

Tertium probat. art. 4. quia in Angelis est solus appetitus intellectivus, ille autem non dividitur in irascibilem, & concupiscibilem; siquidem potentiae non distinguuntur per materiale distinctionem obiectorum, sed solum secundum diversam formalem rationem eorum, ut patet in visu, qui non distinguitur in varias potentias secundum diversitatem
colo-

colorum, quia fertur in colorem secundum rationem communem coloris: atqui appetitus intellectus uno responderet unum objectum secundum unam rationem formalem communem, scilicet bonum in ratione boni: ergo appetitus Angeli non distinguitur in irascibilem & concupiscibilem.

RESOLUTIO II. *In Angelis est dilectio naturalis & electiva.* Utraque pars est *S. Thomae 1. 2. q. 62. art. 1.* *Posterior* autem probat *art. 1.* quia prius semper salvatur in posteriori, natura autem prior est quam intellectus, quia natura cuiusque rei est essentia eius: unde id quod est naturæ, oportet salvari etiam in habentibus intellectum; est autem hoc commune omni naturæ, ut habeat aliquam inclinationem; quæ est appetitus naturalis vel amor, diversimode tamen secundum cuiusque modum; & quidem in natura intellectuali secundum voluntatem, in sensitiva secundum appetitum sensitivum, in natura vero carente cognitione, secundum ordinem naturæ in aliquid: cum ergo Angelus sit naturæ intellectualis, oportet quod in voluntate eius sit naturalis dilectio.

Posteriorem probat *art. 2.* tum quia Angeli sua dilectione aliquid merentur, vel demerentur, non naturali, ergo electiva; tum quia hoc nullam in Angelo dicit imperfectionem, ut patet, quia actus appetitivæ virtutis, est secundum ordinem appetentis ad res, quarum aliqua sunt secundum se appetibiles ut finis, alia tantum per ordinem ad aliud, ut media. Unde non oritur ex imperfectione appetentis, quod natura iter aliquid appetat ut finem, & aliquid per electionem ut media; ac proinde nihil vetat, quin ponatur in Angelis dilectio non modo naturalis, sed etiam electiva.

Nota 1. ex art. 3. Angelum seipsum diligere dilectione naturali, & electiva, quia res quælibet etiam cognitione carens, naturaliter appetit consequi id quod est sibi bonum, sicut ignis locum sursum. Unde Angelus, & homo naturaliter appetunt suum bonum, & suam

DE ANGELIS CAP. VI. 313

& suam perfectionem: cumque sibi velle bonum sit amare seipsum, consequens est Angelum seipsum dilectione naturali diligere. Quia vero aliunde Angelus sibi desiderat aliquod bonum per electionem, hinc seipsum amat dilectione electiva.

Nota 2. Ex probabiliori sententia, Angelum se libere amare quoad exercitium, si enim potest abstinere ab actuali sui ipsius consideratione, ut supra ostensum est, consequenter potest seipsum actu non diligere; cum impossibile sit ut se actu diligit, quin actu de se cogitet.

RESOLUTIO III. *Unus Angelus naturaliter alium diligit sicut seipsum, & Deum plusquam seipsum.* PRIOREM partem tradit *S. Tho. 1. p. q. 60. art. 4.* Quia cum Angelus naturaliter diligit seipsum, consequenter diligit id omne cum quo est unum in naturalibus. Atqui omnes Angeli sunt unum in natura, cum conveniant in eodem genere, ergo unus alium naturaliter diligit tanquam seipsum; ita scilicet ut hac particula, tanquam, significet similitudinem, non aequalitatem. In quantum tamen unus Angelus convenit cum altero in quibusdam aliis, vel in quantum unus ab altero differt, sic non diligit eum dilectione naturali.

Nota, amorem quo unus Angelus alium diligit ratione naturæ, esse necessarium quoad specificacionem, quia sub eo respectu non potest eum odio habere; non tamen esse necessarium quoad exercitiū, quia si Angelus potest cessare ab amore actuali quo seipsum diligit, multo magis poterit abstinere ab amore naturali quo alium prosequitur; cum propria bonitas & perfectio, sit illi magis intrinseca, adeoque magis proportionata, ut eum in sui amorem necessario rapiat, quam bonitas cujusvis alterius Angeli, quantumvis perfecta sit.

Posteriores vero partem tradit art. 5. & probat. 1. quia omne illud quod secundum id quod est, alterius est, naturaliter magis inclinatur in id cuius est, quam

quam

quàm in seipsum : sed Angelus secundum id quod est, Dei est, ergo, &c. Major ostenditur exemplo rerum ratione carentium, quæ magis inclinantur in id cuius sunt, quàm in seipsas; manus enim se exponit ictui absque deliberatione, pro conservatione suppositi. 2. quia si Angelus plus se quàm Deum naturaliter diligeret, sequeretur naturalem illius inclinationem esse perversam. Item naturalem dilectionem per charitatem non perfici, sed potius destrui, quia scilicet charitas inclinatur ad Deum magis amandum, quàm se.

Nota 1. Amorem amicitia quo Angelus naturaliter Deum diligit, esse necessarium quoad specificationem, quatenus non potest Angelus considerans, Deum esse ens summè bonum, infinitè perfectum, ac per se amabile, in illum ferri actu odii. 2. talem amorem non esse necessarium quoad exercitium, quia Angelus cognoscendo se, veluti reflexè cognoscit Deum: sicut ergo non se cognoscit necessariò quoad exercitium, ita nec Deum, ac proinde ab actuali illius amore vacare potest. Et idem dici potest de amore concupiscentia.

CAPUT VII.

De gratia & gloria Angelorum.

RESOLUTIO I. *Angeli fuerunt creati in beatitudine naturali, non in supernaturali.*] *ITA S. Thom. 1. p. q. 62. art. 1. quod prebat hoc discursu.* Nomine beatitudinis intelligitur ultima perfectio rationalis, seu intellectualis natura, quæ perfectio duplex est. Una quidem quæ naturali virtute acquiri potest, quæque in perfectissima Dei contemplatione naturali posita est, alia quæ excedit vires cuiuscunque intellectus creati, & consistit in clara visione Dei, quam in futura vita expectamus. Quantum ergo ad primam beatitudinem, Angelus creatus fuit beatus, quia ejusmodi perfectionem non acquirit, per aliquem motum discursivum, sicut homo, sed statim ei adest propter
NATURÆ

natura suæ dignitatem: quoad alteram verò, Angeli non statim in principio suæ creationis fuere beati, quia hæc beatitudo, non est aliquid naturæ, sed naturæ finis, & ideo non statim à principio eam habere debuerunt.

Potest hoc posterius confirmari, quia Angeli mali non peccassent, nec è statu beatitudinis excidissent, si fuissent beati. Boni verò a què poterant peccare ac alii, & cum illis damnari.

Nota 1. ex art. 2. Angelum indignisse gratia ad hoc, ut converteretur in Deum, prout est objectum beatitudinis; quia voluntas non potest ferri in id quod est supra naturam, nisi ab aliquo principio supernaturali adjuncta: At videre Deum per essentiam, in quo ultima beatitudo creaturæ intellectualis consistit, est supra naturam cujuslibet intellectus creatis, quare Angelus non potest in illam beatitudinem voluntate converti, nisi per supernaturale auxilium gratiæ.

Nota 2. Ex responsione ad 3. triplicem esse conversionem in Deum, unam quidem per dilectionem perfectam, quæ est creaturæ jam Deo fruentis, ad quam requiritur gratia consummata: aliam quæ est meritum beatitudinis, ad quam requiritur gratia habitualis, quæ est merendi principium; tertiam verò per quam aliquis se preparat ad gratiam scilicet habitualem; habendam, & ad hanc non requiritur aliqua habitualis gratia, sed operatio Dei ad se animam convertentis, id est auxilium gratiæ actualis.

RESOLUTIO II. *Angeli fuerunt creati in gratia.*] HOC probat S. Thomas prædictæ *questionis artic. 3.* tum ex Augustino *libro 12. de Civit. cap. 9.* ubi ait, Deum creasse Angelos simul in eis condendo naturam, & largiendo gratiam, tum quia res aliæ initio sunt productæ, secundum quasdam seminales rationes, sicut arbores, & animalia, aliæque ejusmodi. Manifestum est autem quod gratia gratū faciens hoc modo comparatur ad beatitudinē, sicut ratio seminalis

in natura ad effectum naturalem; unde *1. Ioan. 3.* Gratia semen Dei nominatur: ergo congruum fuit ut Angeli à principio fuerint creati in gratia.

Potest hoc confirmari, quia boni Angeli meruerunt beatitudinem, mali verò eam poterant mereri: at hoc meritum supponit statum gratiæ: neque ratio est cur Deus potius in secundo, quàm in primo instanti viæ Angelorum, gratiam ipsis contulerit.

Notandum autem Angelos ex communiore sententia, per proprios actus se disposuisse ad primam illam receptionem gratiæ sanctificantis; quia cum in instanti creationis usum libertatis habuerint, & per actum supernaturalem ad Deum conversi sint, nihil videtur potuisse obstare, quo minus eiusmodi actus fuerit dispositio ad gratiam sanctificantem tunc infusam.

Neque refert quod infra dicemus, gratiam Angelis fuisse primo collatam, juxta proportionem naturalium. Hoc enim proximè potest intelligi de gratia actuali, & remotè de gratia sanctificante; ita scilicet ut Deus ex mera sua voluntate, eò majora gratiæ auxilia Angelis contulerit in instanti creationis, quò unus altero est perfectior in natura; quilibet autem Angelus secundum totam vim auxilii accepti, ad Deum se converterit; atque ita cum gratia sanctificante collata sit juxta uniuscujusque dispositionem, consequenter, quò unus altero est perfectior in donis naturalibus eò majorem gratiæ sanctificantis habitum receperit.

RÉSOLUTIO III. *Angelus beatus suam beatitudinem meruit.*] HOC PROBAT S. Doct. eadem q. art. 4. tum ex *Apocal. 21.* ubi dicitur, quod mensura Angeli in illa cœlesti Hierusalem est mensura hominis, sed homo ad beatitudinem pertingere non potest sine merito, ergo neque Angelus: tum quia Angelus aut habet beatitudinem, quia est ei naturalis, aut eam consequitur per naturalem suam operationem, aut

aut ex merito; at primum dici non potest, quia naturaliter esse beatum convenit soli Deo, in quo idem est esse, & beatum esse, nec secundum, quia beatitudo excedit vires naturæ: ergo tertium verum est, nempe beatitudinem Angelo per meritum competere.

Nota 1. ex art. 5. Angelum statim post unum actum meriti beatitudinem habuisse, quia gratia perficit naturam secundum modum naturæ. Est autem hoc proprium naturæ Angelicæ, quod naturalem perfectionem non per discursum acquirat, sed statim per naturam habeat: sicut autem ex sua natura Angelus habet ordinem ad perfectionem naturalem, ita ex merito habet ordinem ad gloriam & ita statim post meritum consecutus est gloriam; cumque per unicum actum possit mereri, sequitur quod statim post unum actum charitate formatum, beatus fuit.

Hæc sententia est difficilis quatenus docet, moram qua Angeli fuerunt viatores, non durasse nisi per unicum instans: siquidem etiam mali fuerunt creati in gratia, & ad eam per bonos actus se disposuerunt, non secus ac boni, per peccatum verò exciderunt à gratia; atqui prædicti actus boni non potuerunt esse simul, & in eodem instanti cum actu peccati; quare necesse est ut via malorum Angelorum, saltem per brevissimum aliquod tempus duraverit. Et idem dicendum de via bonorum; cum nulla sit ratio cur boni beatitudinem adepti sint, priusquam mali æternis suppliciis addicti fuerint.

Nota 2. ex art. 6. Angelos consequutos esse gratiam, & gloriam secundum quantitatem suorum naturalium, quod probatur 1. ex parte Dei. Nam Deus condidit per suam sapientiam, naturam Angelicam secundum diversos gradus, & ipsam ordinavit ad beatitudinem; ergo & diversos gradus ejusdem naturæ ordinavit ad diversos gradus gratiæ & gloriæ: sicut enim ædificator construens domum, ex hoc quod aliquos lapides pulchrius & decentius aptat, videtur

eos ad honoratiorem partem domus ordinare; sic etiam videtur, quod Deus Angelos quos altioris naturæ fecit, ad majora gratiarum dona & ampliorem beatitudinem ordinaverit.

Secundo ex parte ipsius Angeli. Nam Angeli supposito gratiæ auxilio, juxta dicta in præcedenti resolutione, toto conatu in Deum feruntur, quia non componuntur ex diversis naturis, quarum una imperum alterius retardet, ut fit in nobis; ergo qui meliorem habent naturam, & virtutem, efficacius feruntur in Deum: at secundum intensiorem conversionis in Deum, datur major gratia, & gloria etiam in hominibus: ergo Angeli qui nobiliorem habuerunt naturam, majorem habuerunt gradum gratiæ, vel gloriæ, & sic secundum gradum naturæ, datur gradus gratiæ, vel gloriæ.

RESOLUTIO IV. *In Angelis beatis remanet cognitio & dilectio naturalis, illi tamen peccare nequeunt, vel in beatitudine proficere.*] PRIMAM partem probat S. Doctor art. 7. quia sicut se habent principia operationum ad invicem, ita se habent & operationes ipsæ. Manifestum est autem, quod natura ad beatitudinem comparatur, sicut primum ad secundum, quia beatitudo naturæ additur: semper autem oportet salvari primum in secundo, unde oportet ut natura salvetur in beatitudine; & similiter actus naturæ, in actu beatitudinis.

Secundam probat art. 8. quia beatitudo Angelorum in eo consistit, quod per essentiam vident Deum: essentia autem Dei est ipsa essentia bonitatis, unde hoc modo se habet Angelus videns Deum ad ipsum, sicut se habet quicumque non videns Deum, ad communem rationem boni. Impossibile est autem quod aliquis quidquam velit, vel operetur, nisi attendens ad bonum, vel quod velit divertere à bono, in quantum ejusmodi: Angelus igitur beatus non potest velle, vel agere nisi attendens ad Deum: sic autem volens, vel agens non potest peccare; unde Angelus beatus nullo modo peccare potest.

Tertiam

Tertiam probat art. 9. tum quia mereri & proficere pertinet ad statum vitæ; Angeli autem beati non sunt viatores, sed comprehensores; tum quia sic unaquæque creatura rationalis à Deo perducitur ad finem beatitudinis, ut etiam ad determinatum beatitudinis gradum ex prædestinatione Dei perducatur; unde conseqnuto illo gradu, ad altiorem transire non potest.

Nota 1. Ex responsione ad 3. posse augeri Angelorum gaudium, de salute eorum, qui per eorum ministerium salvantur, juxta illud *Lucæ 15.* Gaudium est Angelis Dei, super uno peccatore poenitentiam agente. 2. hoc gaudium ad præmium accidentale pertinere, quod quidem augeri potest, usque ad diem iudicii. 3. Angelos non mereri proprie ejusmodi gaudium, sed potius illud acquirere ex virtute beatitudinis; quia beatus nullo modo mereri potest, nisi simul sit viator & comprehensor, ut fuit Christus.

CAPUT VIII.

De peccato demonum.

RÉSOLUTIO I. *Malum culpa potest esse in Angelis.* *JITA S. Thom. 1. p. qu. 63. art. 1.* Quod probat, tum ex eo quod dicitur *Iob. 4.* in Angelis suis reperit pravitatem; tum quia peccare nihil est aliud quam declinare à rectitudine quam actus debet habere; solus autem ille actus non potest à rectitudine declinare, cujus regula est ipsa virtus agendi; atqui divina voluntas sola est regula sui actus, quia ad superiorem finem non ordinatur: omnis autem voluntas cuiuslibet creaturæ rectitudinem in suo actu non habet, nisi ut regulatur à voluntate divina, ad quam pertinet ultimus finis: unde in sola divina voluntate peccatum esse non potest, in qualibet autem voluntate creaturæ potest esse peccatum; secundum conditionem suæ naturæ.

Nota 1. Aliud esse quod Angelus ex conditione suæ naturæ possit esse malus, aliud, quod ex con-

ditione suæ naturæ malus sit. Prius enim verum est, & à S. Doctore intentum. Posterius verò falsum, & hæreticum, cum certum ex fide sit, dæmones à Deo quoad naturam creatos esse bonos, ipsos autem per se factos esse malos, ut patet ex cap. firmiter de summa Trinit. & fide Catholica. Certum etiam sit, Angelos malos justè in inferno cruciari, quod non conringeret, si ex naturæ conditione, & non potius ex libertate propriaque electione mali essent.

Nota 2. Quod dicitur in responsione ad 3. Angelos peccasse ex defectu considerationis, non carere difficultate, tum quia Angelus non peccavit in primo instanti quo creatus fuit, sed postea; ergo nihil obesse potuit, quo minus dum peccavit, haberet plenum usum libertatis, adeoque perfectam notitiam & considerationem eorum ad quæ debebat attendere; tum quia si Angelus peccasset ex inconsideratione, primum illius peccatum non tam esset ex superbia, ut Patres communiter docent, quàm ex aliqua negligentia applicandi intellectum, ad ea quæ tunc consideranda.

Nota 3. Probabile esse, Angelum secundum suam naturam spectatum, posse peccare venialiter; cum enim ut sic possit peccare, duo ad summum requiruntur ad hoc, ut aliqua illius electio sit tantum venialiter mala, primo ut versetur circa materiam levem, secundo ut non interveniat circumstantia aliqua mortaliter aggravans; nulla autem ratio efficaciter ostendit, cur non possit Angelus pro sua libertate, habere electionem circa materiam aliquam levem, verbi causa, inducendo hominem ad verbum otiosum, aut leve mendacium; & nullam adhibendo circumstantiam, quæ ejusmodi suasionem ex se venialem in mortalem convertat.

RESOLUTIO II. *Primus Angelus peccavit ex superbia.*] HOC certum est communiter apud Theologos: itemque superbiam fuisse de facto primum illius peccatum: & ex superbia ortam esse invidiam de

de bono alterius. *Dubium* est autem 1. an absolute verum sit, in Angelis nullum esse posse peccatum quoad affectum, præter superbiam, & invidiam; qua in re pars negativa videtur probabilior. Non enim apparet ratio, cur non possit esse in Angelo formale odium Dei, vel hominis; formalis voluntas non obediendi præcepto superioris, formalis affectus iniustitiæ erga hominem, illum bonis, aut vita privando: hæc autem aliaque peccata distinguuntur à superbia, & invidia: neque repugnat S. Thomæ *art. 2.* quia hæc peccata non oriuntur in Angelis, nisi ex superbia, & invidia.

Dubium est 2. Quodnam fuerit objectum primi peccati Angelorum. S. Thomas *art. 3.* docet fuisse eorum beatitudinem, aut naturalem, quatenus in illa ut in ultimo fine voluerunt conquirere, avertendo suum affectum ab ulteriori felicitàte: aut supernaturalem, quatenus hanc per vires naturales, non per Dei gratiam habere voluerunt.

Verum hæc sententia videtur difficilis quoad utramque partem. *Quoad* priorem quidem, quia ex mente S. Doctoris primum Angeli peccatum fuit superbia, ut dictum est, atqui Angelum ita conquirere in beatitudine naturali, ut ad supernaturalem nolit tendere, hoc non tam videtur tribuendum superbiæ, quam pusillanimitati, & defectui spei. Accedit quod cum Angelus in instanti creationis habuerit revelationem Dei, ut beatitudinis supernaturalis auctoris, & in eum ut sic fide infusa crediderit, ver si vile non est quod omne desiderium tanti boni assequendi abiecerit.

Quoad posteriorem verò partem est difficultas; quia Angelus ex revelatione divina probè noverat, se indigere supernaturali gratiæ auxilio, ad Deum clarè videndum, adeoque beatitudinis supernaturalis consequutionem sibi per vires naturæ esse impossibilem: qui ergo fieri potuit, ut Angelus peccaverit appetendo saltem actu absoluto, & ex se efficaci talè

beatitudinem, tanquam solis naturæ viribus, & sine adjutorio supernaturali possibilem.

Propter has, alia sive difficultates multi docent, objectum primi peccati Angelorum fuisse dominatum in alias creaturas, & exemptionem ab actuali cujuscunque superioris imperio. Alii verò existimant, unionem hypostaticam Verbi divini cum humanitate, fuisse objectum peccati Angelorum. Verum quavis Angelus hoc, vel illo modo peccare potuerit: an tamen ita de facto peccaverit, planè incertum est: speciatim verò contra posteriorem modum militare videtur communior sententia quæ statuit, Christum non venturum nisi Adam peccasset; atque ita hac in re nihil certi potest affirmari.

RESOLUTIO III. *Angeli de facto non peccarunt in instanti creationis, potuerunt tamen per se loquendo in eo instanti peccare.*] **PRIOR PARS** communiter admittitur, quia Angeli in instanti creationis acceperunt gratiam sanctificantem, idque per propriam dispositionem, ut supra dictum est.

Posterior pars probatur, quia cùm Angeli in instanti creationis habere potuerint sufficientem deliberationem, consequenter etiam potuerunt uti libertate ad peccandum. Confirmatur, nam facilius est peccare, quàm mereri: atqui Angeli in primo instanti creationis potuerunt mereri, ex supradictis, ergo & peccare.

Dices primò, res prius esse debet quàm operari, quia hoc pendet ab illo. Respondeo, prius esse debet natura, concedo; tempore, nego; sic sol eodem momento quo est, illuminat.

Dices secundò, Angelus fuit creatus in gratia, ergo in eo instanti non potuit peccare, aliàs simul fuisset justus, & peccator; item peccatum simul esset cum gratia, quod repugnat. Respondeo nos hic agere de Angelo secundum se spectato, non in sensu composito cum gratia, & cum actuali Dei amore, quo ad gratiam se disposuit.

Dices.

Dices 3. Si Angelus in instanti creationis posset peccare, Deus posset dici causa peccati, quod repugnat. *Respondeo* id non sequi, quamvis enim quod necessario oritur à re genita, tribuatur generanti, non tamen quod ab ea oritur liberè, ei tribui debet.

RESOLUTIO IV. *Via tam bonorum, quam malorum Angelorum tribus instantibus conclusa fuit.*] UT hoc melius probetur, breviter refellendi sunt quidam modi dicendi minus probabiles. In primis nonnulli ponunt tria instantia, in quorum primo Angeli omnes creati sint in gratia, nullus tamen meruerit: in secundo boni meruerint, mali verò peccaverint: in tertio boni gloriam acceperint, mali verò supplicio affecti sint. Verùm hic modus non plaset, cum ex communi sententia, Angeli omnes in primo instanti aeternum meritorium ediderint.

Alii 2. Ponunt duo tantum instantia pro omnibus angelis, & in primo ajunt omnes angelos meruisse, neque in eo potuisse peccare, in secundo verò bonos iterum meruisse, & beatitudinem accepisse, malos autem peccasse, & simul punitos fuisse. At neque hoc probatur, tum quia gratis supponit, angelos in primo instanti non potuisse peccare; tum quia gratis miscet in unico & eodem instanti, statum viatoris cum statu comprehensoris, ex una parte, & ex alia statum viatoris cum statu damnati: hinc enim ut alia omitterem, sequeretur Angelos bonos simul fuisse beatos, & potuisse peccare, ac à beatitudine excidere; contra verò malos simul fuisse damnatos, & potuisse mereri, ac consequi beatitudinem, quod nullo modo affirmari potest.

Alii 3. Duo ponunt instantia pro bonis Angelis, in quorum primo meruerint, & in secundo beatitudinem adepti sint. Tria verò pro malis, in quorum primo meruerint, in secundo peccaverint; in tertio denique, supplicio affecti fuerint: hoc autem duobus modis intelligi potest, vel ita ut per ordinem ad nostrum tempus, mora bonorum Angelorum fuerit brevior,

mora malorum, vel ita ut utraque habuerit æqualem durationem respectu nostri, adeò ut primum instans bonorum protractum fuerit per duo malorum instantia, sicque boni gloriam, & mali supplicium simul acceperint. Non est autem verisimile, bonos Angelos prius fuisse beatos, quàm mali damnati sint: unde enim ejusmodi prioritas colligi potest? quare eo tantum sensu poni debent duo instantia in via bonorum Angelorum, quatenus in actu merito in instanti creationis elicitò perseveraverunt, quamdiu mali à bono proposito deflectentes, sibi aliud instans fecerunt, per transitum ad operationem malam.

Et juxta hunc sensum, tertius iste dicendi modus videtur reliquis præferendus. Majoris tamen claritatis causa primum illud instans bonorum Angelorum duobus instantibus malorum, per comparationem ad nostrum tempus respondens, distinguendum est in duo instantia, in quorum primo boni Angeli meruerint, in secundo tentationi restiterint, in tertio verò glorificati fuerint: sicque tam pro bonis, quam pro malis Angelis, tria instantia assignanda, quibus totum eorum negotium peractum sit.

RESOLUTIO V. *Supremus Angelus inter peccantes, fuit supremus inter omnes, illiusque peccatum fuit aliis causa peccandi.*] **PRIOR PARS** probatur ex art. 7. quia probabilius est eum Angelum fuisse primum inter peccantes, qui majus habuit motivum peccandi; sed supremus Angelus inter omnes, habuit majus motivum ad peccandum, siquidem peccatum Angelorum fuit superbia, cujus motivum est excellentia, quæ major fuit in supremo, quàm in inferioribus. Quod autem in Scriptura vocetur Cherub, non Seraphim, ratio est quia scientiam non amisit, sed charitatem.

Posterior pars suadetur ex art. 8. quia hoc habet ordo divinæ justitiæ, ut cujus suggestioni aliquis consentit in culpa, ejus potestati subdatur in pœna,
secun-

secundum illud. 2. Petri 2. à quo quis superatus est, huic servus additus est. At omnes dæmones illi supremo subduntur, ut patet ex verbis illis Domini. *Matth. 33.* Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus; ergo peccatum primi Angeli fuit aliis causa peccandi: non quidem cogens, sed quadam quasi exhortatione inducens.

Ex his autem verbis oritur difficultas, supposita responsione ad primum in qua S. Tho. ait, Angelos inferiores peccasse in eodem instanti quo primus Angelus peccavit. Quomodo enim fieri potuit, ut primus Angelus eodem instanti peccaverit, alios omnes propè innumeros alloquutus fuerit, iisque proposuerit quod mente conceperat, & ad sui imitationem eos hortatus fuerit, tandemque illi in idem facinus consenserint? Propter hanc rationem dicendam videtur, Angelos omnes non peccasse in eodẽ instanti respondenti instanti indivisibili nostri temporis, sed in instanti temporis discreti, virtualem aliquam successionem habente, ita ut peccata omnium Angelorum si non inchoata, simul tamen continuata, & completa fuerint.

Nota ex art. 9. Non tot Angelos peccasse, quos perseveraverunt, quia peccatum est contra naturalem inclinationem. At ea quæ contra naturam fiunt, ut in paucioribus accidunt, natura enim consequitur suum effectum vel semper, vel in pluribus. Caterum quantus sit numerus bonorum Angelorum, vel quo excessu superet multitudinem dæmonum, certo definiri non potest.

CAPUT IX.

De pœna dæmonum.

RESOLUTIO I. *Intellectus dæmonis non est obtenebratus per privationem cognitionis cujuscunque veritatis.*] HOC potest explicari per distinctionem illam quam S. Doctor. *1. p. q. 64. art. 1.* adhibet. Nam si quæstio sit de cognitione veritatis, quæ habetur per naturam,

naturam, ea in dæmonibus nec est ablata, nec diminuta; consequitur enim ipsam naturam Angeli, quæ est intellectualis, & à qua propter ejus simplicitatē nihil subtrahi potest, ut sic per subtractionem naturalium puniatur; sicut homo punitur per subtractionem manus, aut pedis. Si verò agatur de cognitione quæ habetur per gratiam, adhuc distinguendum est, nam alia est speculativa, ut cum alicui secreta divinorum revelantur, & hæc non est in dæmonibus totaliter ablata, sed diminuta; quia de secretis divinis tantum revelantur eis, quantum oportet vel per angelos bonos, vel per aliqua signa, & effectus divinæ virtutis; alia autem est affectiva produciens amorem Dei, & hæc nullo modo remansit in malis angelis, sicut neque charitas.

Nota tamen, quando S. Thomas ait, mansisse in malis angelis saltem ex parte, cognitionem, quæ habetur per gratiam, non esse sensum, quòd in eis manserit cognitio aliqua quoad entitatem supernaturalem; siquidem ex communi Theologorum sententia, etsi in dæmonibus naturalia integra remanserint, in iis tamen nullum post peccatum remansit donum ordinis supernaturalis, sive actuale, sive habituale; quia cum ejusmodi dona vel proxime, vel remote ordinentur ad beatitudinem, congruum non est ut in iis remaneant, qui ab omni spe consequendæ salutis sunt dejecti. Neque refert illud *Jacobi* 2. Dæmones credunt, & contremiscunt, non enim id debet intelligi de fide infusa, & supernaturali qua quis ex pio affectu voluntatis credit revelatis, eò quòd à Deo revelata sunt, sed de alia fide inferiori, & quoad substantiam naturali qua dæmones credunt aliquid convicti signorum evidentiam. Itaque S. Doctor supra per cognitionem illam quam dicit haberi ex gratia, non debet intelligi cognitio supernaturalis, sed cognitio naturalis rei supernaturalis; tali siquidem cognitione angeli mali præditi sunt, tum quia recordatio quædam rerum supernaturalium, quarum in via re-

velatio.

velationem habuerant, in iis remansit? tum quia successu temporis varia cognoscunt, convicti signorum evidentia, ut dictum est.

RESOLUTIO II. *Voluntas demonum est obstinata in malo.*] HOC PROBAT S. Doctor art. 2. tum ex illo Psal. 73. Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper; tum quia vis appetitiva in omnibus proportionatur apprehensivè à qua movetur, sicut mobile à motore: differt autem apprehensio Angeli, ab apprehensione hominis, in hoc quòd Angelus apprehendit immobiliter per intellectum, homo vero per rationem apprehendit mobiliter, discurrendo ex uno ad aliud: unde voluntas hominis adhæret alicui mobiliter, quasi potens etiam ab eo discedere, & contrario adhærere; voluntas autem Angeli adhæret fixè, & immobiliter postquam adhaesit, etsi ante adhesionem possit liberè adhærere huic, vel opposito.

Ubi nota 1. S. Doctorem videri revocare obstinationem demonum, in naturalem conditionem eorum, quod paulo durum videtur; quia cum omnes angeli in primo creationis instanti bene operati fuerint, etiam ex mente S. Thomæ, & statim aliis in bono perseverantibus, alii peccaverint sanè sicut isti ob innatam agendi libertatem, à bono ad malum deflexerunt, ita potuerunt per se loquendo, malum quòd patnaverant retractare, & bonum aliquem actum elicere; cum per peccatum non amiserint libertatem arbitrii, aut aliquam diminutionem in ea passi fuerint. Quare dicendum videtur, causam obstinationis in angelis damnatis, proximè ex eo repetendam esse, quòd Deus decreverit illis non conferre auxilia gratiæ, quibus possent ad pœnitentiam salutarem excitari, & juvari.

Nota 2. Probabile esse dæmones, antequam essent damnati, adeoque statim post peccatum commissum, fuisse in malo obstinatos, ut non obscurè ex plerisque Patribus eruitur. Cur autem Deus decre-

decreverit illis non conferre gratiam ad resurgendum necessariam causa esse potuit, tum quia tanto major erat Angeli culpa, quanto major dignitas, intelligentia, libertas, & gratia illi collata fuerat; tum quia sine ulla sensibili passione, adeoque ex mera malitia peccavit. Contra verò homines erant longè Angelis inferiores, tam quoad naturam & vim intelligendi, quam quoad gratiæ dona; præterea ex passione sensibili ad malum trahebantur, adeoque non ex malitia, sed ex infirmitate peccaverunt. Accedit quòd per peccatum Angelorum, tota natura Angelica non periit. At verò per peccatum Adæ tota natura humana perijt, quare voluit Deus ex sua misericordia hominem vocare ad pœnitentiam, & ex justo iudicio Angelum sine remedio relinquere.

RESOLUTIO II. *Dolor uno sensu est in demonibus; non alio.*] PROBATUR, nam ut ait S. Tho. *quæst. cit. art. 3.* Dolor ut passio non est in dæmonibus, cum careant appetitu sensitivo; Est autem in illis, ut dicit simplicem actum voluntatis, qua ratione est renisus voluntatis ad id quod est, vel non est, quatenus malitiam sunt quæ vellet non esse, & multa non sunt, quæ vellet esse.

Nota 1. Cùm S. Thomas in *responsione ad primum* concedit, in dæmonibus esse gaudium, hoc non debere intelligi de vero aliquo gaudio, sed tantum de gaudio ficto & apparente, cum enim dæmones acerbissimè crucientur, & doleant, hiic fit ut nullo vero afficiantur gaudio, etsi res interdum ex voto ipsis succedere videantur, ut verbi causa, cum homines in peccatum pertrahunt; hoc enim non est tanti momenti, ut ab ipsis apprehendi possit tanquam bonum aliquod, de quo merito latari debeant.

Nota 2. ex art. 4. in responsione ad primum, & ad tertium colligi, dæmones non aliter torqueri ab igne infernali, quàm per alligationem. Hoc autem non videtur sufficienter explicare vehementissimos illos dolores

dolores & cruciatus, quibus ex Scriptura, & Patribus constat daemones torqueri.

Ad hoc responderi potest Scripturam, & Patres exaggerare cruciatum & dolorem daemorum, non quod talis dolor causetur per actionem aliquam realem, & physicam ignis, sed quia daemones per virtutem divinam potentissime adiguntur, ut ignem apprehendant tanquam horrendum carcerem, in quo per totam aeternitatem omni exundi libertate destituti, in poenam suorum scelerum sunt comoraturi. Ea enim cogitatio quam nullo modo excutere possunt, non minus eos cruciat, quam si verè & physice ab ipso igne comburerentur; praesertim spectata ea nobilissima facultate agendi, & seipsum movendi, quae naturaliter praediti sunt.

Neque refert quod Patres dicunt, daemones urigine infernali; hoc enim in nulla sententia potest intelligi de propria unctione, cum spiritus illius capax non sit, sed tantum de quadam unctione metaphorica, seu de quodam dolore acutissimo qui animum pervadit, & veluti incendit.

Neque etiam obstat, quod ejusmodi dolor aequè possit causari ab aqua, vel ab aere, hoc enim concedendum est etiam in sententia, quae docet, ignem elevari ad agendum physice in spiritus, per qualitatem aliquam in eo productam; cum quae libet alia res similis elevationis sit capax, in ordine ad omnipotentiam Dei. Itaque quod Deus de facto voluerit daemones ab igne torqueri, potius quam ab aqua, vel aere hoc sufficit ut verificari possit quod de eorum poenis dici solet. Et sanè cum ignis paratus sit ad comburenda hominum damnatorum corpora, aequum erat ut Deus eodem instrumento uteretur, ad torquendos ipsos daemones modo possibili.

Siquis tamen in sententia S. Thomae sic explicata, nondum plene quiescere possit, dicat cum Augustino 21. de Civit. cap. 10. Spiritus torqueri ab igne, veris quidem, sed miris modis, id est nobis ignotis,

ignotis, quosque suscipere licet, non curiosius indagare.

CAPUT X.

De illuminatione, & locutione Angelorum.

RESOLUTIO I. *Unus Angelus illuminat alium.*
 ITA S. Thomas 1. p. q. 106. art. 1. quod probat, tum ex Dionys. cap. 8. *Cœlest. Hierarchiæ*: ubi ait, Angelos secundæ Hierarchiæ purgari, illuminari, & perfici per Angelos primæ; tum quia qui manifestat alteri veritatem quam ipse cognoscit, dicitur eum illuminare; sed unus Angelus manifestat alteri veritatem quam ipse cognoscit, ut patet ex eodem Dionysio cap. 7. *lib. cit.* ergo unus Angelus illuminat alium.

Nota 1. Illud esse discrimen inter locutionem, & illuminationem Angelorum, quod locutio est manifestatio cujuscunque veritatis, illuminatio autem est manifestatio veritatis ad Deum ordinatæ ut tradit S. Doctor 1. p. q. 107. art. 2.

Nota 2. Veritates naturales non esse materiam illuminationis, ut indicat S. Thomas q. 109. art. 3. ad 2. quia scilicet omnes Angeli habent perfectam cognitionem rerum omnium naturalium.

Nota 3. ex q. 106. art. 2. ad 1. Unum Angelum eodem actu alium illuminare, purgare, & perficere, nam quatenus illi veritatem aliquam manifestat, dicitur eum illuminare; quatenus à nescientia liberat, purgare, perficere verò, quatenus perducit ad finem intellectus, qui est veritatis cognitio.

Nota 4. ex art. 3. Quod licet Deus interdum operetur præter ordinem in rebus corporeis politis, quia per hoc perducitur homo in majorem Dei cognitionem: nunquam tamen ordinem in spiritualibus substantiis constitutum prætermittit; quia cum operationes earum hominibus non innotescant, non potest illius prætermissio ad majorem Dei notitiam conducere: quare Angeli inferiores semper illuminantur

antur per superiores, & non vice versa, quod intellige, nisi in casu aliquo extraordinario.

Nota tamen quod ait S. Doctor *art. 4.* Angelum superiorem illuminare inferiorem de omnibus, quæ ipse novit, non esse sic accipiendum, ut Angelus superior inferioribus veritates manifestet, statim atque ipsarum cognitionem acquirat, sed ita ut quicquid revelatur, Angelo superiori, ipse pro loco & tempore inferioribus declaret, seu quando id expedire iudicat.

RESOLUTIO II. *Unus Angelus alteri loquitur.*]
ITA S. Thomas *1. p. q. 107. art. 1.* quod probat, tum ex verbis illis *1. Corint. 13.* Si linguis hominum loquar, & Angelorum, tum quia hinc non agitur de locutione corporea, sed de spirituali, quæ in eo posita est quod quis ordinet suum conceptum ad hoc ut innotescat alteri; at qui potest unus Angelus per imperium voluntatis ordinare suum conceptum, ad hoc ut alteri angelo innotescat; ergo potest unus angelus loqui alteri.

Nota circa hanc rationem, unum esse certum, & aliud de quo controversatur, certum est requiri ad locutionem, ut qui loquitur alteri ad eum verbum suum dirigat: siquidem aliud est dicere apud se, & aliud loqui alteri: nam ut apud se aliquis dicat, satis est si apud se verbum & conceptum producat: ut verò dicat alteri, necesse est ut conceptum suum ad eum dirigat, eumque ita exponat, ut ab eo percipi velit; alias ficta aut frustranea erit ea locutio, ut dum quis alloquitur inanimata: imò licet qui dicit, percipiatur ab alio, potest asserere se non loqui illi, si ad eum verbum suum non ordinet.

Gravis autem dubitatio est, an sufficiat ad locutionem, quòd unus Angelus conceptum suum ad alium dirigat. Non pauci negant sufficere, adeoque existimant angelum loquentem alteri, debere illi conceptum suum indicare per signum aliquod sive spirituale, sive materiale. Alii tamen melius affirmant,
partim

partim quia ex communi sententia nihil possunt Angeli actione transeunte immediatè efficere præter motum localem, possunt etiam inter se loqui in vacuo, & quamvis ab aliis præsentibus non intelligantur; partim quia cum cogitationes cordium ex se possint naturaliter ab Angelo cognosci, ut superius ostendimus, tantumque requiratur ut Deus ad earum cognitionem cum illo velit concurrere, hinc sanè consequens est, Angelos loqui eo ipso quòd velint conceptum suum aliis innotescere, sicut juxta modos allatos Angelus alteri loquitur, quatenus format aliquid per quod vult conceptum suum ipsi innotescere. Neque in hoc est aliqua difficultas, supposità prædictâ sententiâ ut intuenti perspicuum fiet.

Ex hac autem resolutione colligitur 1. Angelum inferiorem posse loqui superiori. 2. Quemlibet Angelum posse loqui Deo. 3. Localem distantiam non impedire, quominus unus Angelus loquatur alteri. 4. Unum posse loqui alteri, etsi ab aliis non intelligatur.

CAPUT XI.

De ordinatione, & potestate Angelorum.

RESOLUTIO I. *Inrer Angelos sunt tres Hierarchie, in qualibet Hierarchia sunt tres ordines, & in quolibet ordine plures Angeli.*] PRIMAM partem probat S. Thomas 1. p. q. 108. art. 1. tum ex Dionysio cap. 6. Cœlestis Hierarchiæ, tum quia Hierarchia idem est ac sacer principatus, sub quo nomine intelligitur tã ipse princeps, quàm multitudo sacra ordinata sub principe: licet autem sit una Angelorum, & hominũ Hierarchia, si hæc spectetur per respectum ad principem cui est subiecta, si tamen attendatur ad ipsam multitudinem ei subditam, distinguenda est Hierarchia humana ab Angelica & in Angelis tres Hierarchiæ constituendæ sunt: quia scilicet aliter homines gubernantur quàm Angeli, & in Angelorum gubernatione triplex discrimen reperitur, juxta triplicem univer-

universalitatis gradum qui in eorum speciebus considerari potest.

Secundam partem probat art. 2. Quia in qualibet Hierarchia diversitas ordinum petitur ex diversis officiis, & attributis. At omnes ordines ad tres possunt reduci, secundum quod qualibet multitudo perfecta habet principium, medium, & finem, ut patet in civitate, in qua quidam sunt supremi, ut Optimates: quidam infimi, ut vilis populus; alii autem medii, ut populus honorabilis. Unde cum tres sint Hierarchiæ Angelorum, novem esse ordines eorum intelligitur, qui quidem communiter ita numerantur, ut in infima Hierarchia sint Angeli, Archægei & Principatus. In media Potestates, Virtutes, & Dominationes. In suprema Throni, Cherubim, & Seraphim.

Tertiam partem probat art. 3. tum ex cap. 6. Isaia, ubi dicitur, quod Seraphim clamabant alter ad alterum; tum quia cum imperfectè cognoscamus Angelos, & eorum officia, non possumus distinguere ordines, & officia Angelorum nisi in communi qua ratione multi Angeli sub uno ordine continentur. Notat tamen quod si perfectè cognosceremus officia Angelorum, & eorum distinctiones, perfectè sciremus quod quilibet Angelus habet suum proprium officium, & suum proprium ordinem in rebus, multo magis quam qualibet stella.

RESOLUTIO II. *Distinctio Hierarchiarum, & ordinum est quodammodo à natura, permanebit post diem iudicii, ipsique homines secundum quid ad ordines Angelorum assumuntur.*] **PRIMA PARS** traditur *art. 4.* Nam si ordo gubernationis Angelorum spectetur secundum finem naturalem, sic eorum ordines distinguuntur secundum naturalia dona. Si verò secundum supernaturalem, sic eorum ordines distinguuntur inchoativè per naturalia dona, completivè per dona gratiæ.

Secundam probat art. 7. Nam in ordinibus Angelicis duo possunt considerari, scilicet distinctio graduum, & exc-

& executio officiorum. Distinctio autem graduum est in Angelis, secundum differentiam gratiæ, & naturæ, & utraque differentia semper in angelis remanebit, quia semper suam naturam & gloriam retinebunt: executio autem officiorum angelicorum aliquo modo remanebit post diem iudicii, & aliquo modo cessabit, & quidem cessabit quoad munus perducendi aliquos ad finem; remanebit autem secundum quod convenit in ultima assecutione finis; sicut etiam sunt alia officia militarium ordinum in pugna, alia in triumpho,

Tertiam habet art. 8. Nam ordines Angelorum distinguuntur, & secundum conditionem naturæ, quæ ratione homines assumi non possunt ad ordines angelorum, quia semper remanebit naturarum distinctio; & secundum dona gratiæ, quæ ratione homines assumi possunt ad ordines angelorum, quia per gratiam possunt mereri tantam gloriam, ut angelis æquantur, juxta promissionem Christi, *Luca 20.* dicentis, Filios resurrectionis fore æquales angelis in cœlis.

RESOLUTIO III. *Inter demones sunt ordines, & quadam prælatio; non tamen illuminatio.*] PRIMUM probatur à S. Doctore *1. p. q. 109. art. 1.* quia etsi in demonibus non reperiantur gradus ordinum, si ordines considerentur quantum ad gratiam, & gloriam; secus res se habet, si ordines spectentur quantum ad naturam, naturæque gradum, eò quòd naturalia in demonibus remanserunt.

Secundum patet ex art. 2. quia cum actio sequatur naturam rei quorumcunque naturæ sunt ordinatæ, oportet etiam quod actiones sibi invicem ordinentur. Manifestum est autem ex dictis, quod demonum quidam naturali ordine sub aliis constituuntur; unde & actiones eorum sub actionibus superiorum sunt, & hoc est, quòd rationem prælationis facit, ut scilicet actio subditi subdatur actioni prælati: sic igitur ipsa naturalis dispositio demonum requirit, quòd

quòd sit in eis prælatio, esto similis prælatio non sit inter homines damnatos, eò quòd naturam humanam æqualiter participant, ut colligi potest *ex responsione ad 3.*

Tertium ostenditur ex art. 3. quia illuminatio propriè est manifestatio veritatis, secundum quod habet ordinem ad Deum, qui illuminat omnem intellectũ; perversitas autem dæmonum hoc habet, quòd unus non intendit alium ordinare ad Deum, sed magis ab ordine divino abducere, & ideò unus dæmon alium non illuminat; quamvis conceptum suum per modum locutionis ei intimare possit.

Nota ex art. 4. Angelos bonos habere prælationem in malos, & ex se eos illuminare, manifestando eis aliquam veritatem ad Deum ordinatam; malos tamè non illuminari, quia talem veritatem non accipiunt cum ordine ad Deum, sed ad explendam pravam suam voluntatem.

RESOLUTIO IV. *Angeli administrant res corporeas.* HOC PATET in primis ex Scriptura, quæ *Apocalyps. 7. 14. & 15.* meminit angelorum habentium potestatem supra elementa. 2. ex Augustino qui *lib. 83. questionum. q. 79.* Unaquæque, inquit, res visibilis in hoc mundo habet potestatem angelicam sibi præpositam. 3. Quia congruus ordo providentiæ divinæ postulare videtur, ut inferiora per superiora gubernentur. Quòd ita intelligendum est, ut angeli non tantum prælint rebus istis inferioribus mediatè, movendo coelos, sed etiam immediatè per seipsos, habendo curam specierum creatarum.

Nota 1. Hoc non esse sic extendendum, ut possint Angeli per seipsos immediatè inducere formam aliquam substantialem in materiam, quia ut colligitur ex *S. Thomæ 1. p. q. 110. art. 2.* per mutationem substantialem seu formalem fit compositum constans ex materia & forma: At non potest angelus per se immediatè facere tale compositum, cum ipse non sit compositus ex materia & forma;
neque

neque ejusmodi compositum in virtute sua contineat.

Nota 2. Multò minùs posse Angelos propria virtute vera facere miracula, quia ut patet *ex articulo 4.* miraculum dicitur quod sit supra ordinem totius naturæ creatæ. At Angeli non possunt tale quid operari, cum ipsi sint intra naturæ ordinem, Quia tamen eadem virtute quâ possunt seipos movere, possunt corpora celerrimè à loco ad locum transferre, vel etiam impulsu iis imprimere, hinc facillè possunt applicando activa passivis, varias transmutationes insolitas, quæque nobis miraculosæ appareant, efficere.

RESOLUTIO V. *Potest Angelus variis modis immutare hominem.*] PROBATUR, nam in primis potest Angelus hominem illuminare, ut docet S. Thomas *1. parte 9. 111. art. 1.* Quia scilicet hoc habet divinæ providentiæ ordo, ut actionibus superiorum inferiora subdantur. Hæc autem illuminatio non ita fit ut Angelus producat speciem aliquam in intellectu hominis, aut illius lumen augeat, sed per signa aliqua externa oculis, vel auribus subjecta, aut per visiones imaginarias commotione humorum, & spirituum in sensibus internis causatas.

Potest etiam Angelus immutare voluntatem hominis *ex art. 2.* non quidem immediatè agendo in illam, sed per modum suadentis, proponendo objecta externa, excitando varias cogitationes in imaginatione, & commovendo passiones in appetitu sensitivo; ita tamen ut voluntas maneat semper libera ad consentiendum, vel resistendum passioni.

Tandem quod possit Angelus immutare imaginationem, aliosque sensus hominis, ut traditur *art. 3. ad 4.* ea ratio suadet, quia talis immutatio potest causari ex locali motu spirituum, humorum, aliorumve corporum. At res materiales obediunt Angelis ad motum quoad motum localem, ut suprâ dictum est.

CAPUT XII.

De missione, & custodia Angelorum, ac impugnatione demonum.

RESOLUTIO I. *Angeli à Deo mittuntur in ministerium.*] ITA S. Tho. 1 p. q. 118. art. 1. Et quidem quòd Angeli à Deo mittantur, probat, tum ex verbis illis *Exodi 23.* Ecce ego mittam Angelum meum qui præcedat te; tum quia Angelus ex imperio Dei de novo applicatur ad aliquid agendum, circa creaturam corpoream quam administrat, sicque ibi de novo incipit esse. Quòd verò Angeli mittantur in ministerium probat, quia actio quam Angelus missus exercet, procedit à Deo sicut à principio cuius nutu, & autoritate angeli operantur, & in Deum reducitur sicut in ultimum finem: qui autem sic operatur se habet ut instrumentum intelligens, quod est idem ac minister.

Nota 1. Angelos propriè non esse ministros hominum, hoc enim denotat aliquam inferioritatem & subjectionem, quæ nequit Angelis comperere respectu hominum: quare potius sunt eorum rectores, & custodes, quàm ministri.

Nota 2. Juxta S. Doctorem *art. 2.* superiores Angelos nunquam ad exterius ministerium mitti, tum quia ordo angelicæ missionis habet, ut inferiora per superiora administrantur: at non est ratio cur talis ordo præmittatur, quia cum sit secundum dona gratiæ, non habet ordinem superiorem propter quem præmitti debeat: præsertim quia talis præmissio, utpote nobis ignota, nihil prodesset ad confirmationem nostræ fidei: tum quia nihil est ita magnum in ministeriis divinis, quod per inferiores ordines exerceri non possit, cum Archangelus Gabriel missus sit ad annuntiandum Incarnationis mysterium, quod inter ministeria divina summum locum tenet.

Verùm alii existimant, etiam superiores Angelos
 P extraor-

extraordinariè mitti, tum quia Apostolus *Hebr. 1.* Nonne, inquit, omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi, tum quia ex quorundam Patrum sententia, Michaël, & Gabriel quos missos esse constat, sunt ex superioribus ordinibus: tum deniq; quia cum ipse Filius Dei missus sit ad homines, cur negetur etiam supremos Angelos saltem ex gravi causa, interdum ad eos mitti? utrumque probabile.

RESOLUTIO II. *Homines custodiuntur ab Angelis.* ITA S. Thomas 1. p. q. 113. art. 1. quod probat, tum ex illo *Psal. 99.* Angelis suis Deus mandavit de te: tum quia variabilia & mobilia, per immobilia & invariabilia secundum rationem divinæ providentiæ moventur, & regulantur, ut patet inductione: nam omnia corpora quæ mobilia sunt, per substantias immobiles & immateriales, & corpora inferiora per superiora, quæ sunt invariabilia quoad substantiam reguntur; inò nos ipsi regulamur, circa conclusiones, in quibus possumus diversimodè opinari, per principia quæ invariabiliter tenemus. Manifestum est autem quòd in rebus agendis, cogitatio & affectus hominis multipliciter variari, & deficere possunt à bono, & idèò necessarium fuit, quòd hominibus Angeli ad custodiam deputarentur, per quos regularentur, & moverentur ad bonum.

Nota 1. ex art. 2. Singulos homines à singulis Angelis custodiri, quia cum homines non tantum sint incorruptibiles quoad speciem communem, sed etiam quantum ad proprias formas singulorum, providentiæ Dei comparatur ad singulos homines, sicut ad singula genera, vel species corruptibilium rerum: unde sicut probabile est quòd diversis speciebus rerum, diversi Angeli ejusdem ordinis præficiuntur, ita rationabile est ut diversis hominibus diversi Angeli ad custodiam deputentur.

Nota 2. ex art. 4. Nullum esse hominem qui careat Angelo custode: quia homo hic constitutus est quasi in quadam via qua debet tendere in patriam, in qua quidem

dem via multa pericula interna, & externa imminēt: & ideò sicut hominibus per viā non tutam ambulātib⁹ dantur custodes, ita & cuilibet homini quamdiu viator est, custos Angelus deputatur: quando autem jam ad viā terminum pervenerit, non habebit custodem Angelum, sed habebit in cœlo Angelum conregnantem, in inferno dæmonem punientem.

Verum ab hac regula excipiendus est Christus, quia cum esset comprehensor, & Angelorum Dominus, non habebat Angelos custodientes, sed ministrantes. Non tamen beata Virgo etsi eximiè sancta, quia beneficium custodiæ respicit hominem ut viatorem, non ut justum. Neque homines in statu innocentia, propter pericula ab extrinseco ingruentia. Nec denique præsciti, quia sicut non destituuntur auxiliis sufficientibus, ita nec custodia Angelica.

Notatandē præter Angelos singularibus personis deputatos, alios esse qui regnis, provinciis, civitatib⁹, & congregationib⁹ perficiuntur. Imò Pōtifices, Reges, aliaq; personæ publicæ præter Angelum quem habent ut personæ privatae, habent alium quo diriguntur in iis quæ spectant ad regimen multitudinis, sibi commissæ, ut fert communis Theologorum sententia.

RESOLUTIO III. *Angelus deputatur homini ad custodiam à nativitate.*] ITA S. Tho. 1. 2. q. 113. art. 5. quod probat, quia etsi beneficia quæ dantur hominib⁹ divinius, ex eo quòd est Christianus incipiant à tempore baptismi, sicut perceptio Eucharistiæ, & alia hujusmodi, ea tamen quæ providentur homini à Deo, quatenus habet naturam rationalem, ex tunc ei exhibentur, ex quo talem naturam accipit: at tale beneficium est custodia Angelorum, ut ex dictis patet, quare homo statim à nativitate habet Angelum ad sui custodiam deputatum.

Nota 1. ex responsione ad 2. Quòd etsi pueri mox natū non possint illuminari ab Angelo, ob defectum usus rationis, officium tamen custodiæ in iis alios effectus habere potest, nempe arcere dæmones, aliaque

nocumenta tam corporalia, quàm spiritualia prohibere, & ex *responsione ad 3.* quòd puer quamdiu est in utero, est veluti pars matris, sicut fructus pendens ab arbore est aliquid arboris, ac proinde tunc ab angelo matris custoditur, sed in nativitate quando separatur à matre, angelus ei ad custodiam deputatur.

Aliqui tamen oppositum docent, quia infans etià in utero est persona distincta à matre, in ordine ad beatitudinem. Unde est capax peccati originalis, etsi mater sancta sit, & aliunde magis commendatur liberalitas Dei, quòd ex tunc habeat Angelum specialiter deputatum, qui illius curam gerat, & impediat ne dæmon aliquod nocumentum ei inferat.

Nota 2. ex art. 6. Angelum custodem nunquam totaliter deserere hominem, sed tantum secundū quid, quatenus non impedit ne interdum subdatur alicui tribulationi, vel in peccatum cadat. Item *ex art. 7.* Angelos non dolere de malis eorum quos custodiūt, cum sint beati, eorumq; voluntas totaliter inhæreat ordini dÿvinæ iustitiæ. Et *ex art. 8.* inter Angelos bonos posse esse pugnam vel discordiam, quatenus nescientes quid Deus circa negotium aliquod decreverit, interdum petunt pugnantia ex bono fine. Quæ ratione *Daniel. 10.* fuit pugna inter principem regni Persarum, & Gabrielem, quatenus ille optabat ut Judæi à captivitate nondum liberarentur, quia sperabat plerosque gentiles ex eorum consuetudine converrendos. Gabriel vero timens ne Judæi Persarum exemplo ad idololatriam deficerent, orabat pro eorum liberatione à captivitate.

RESOLUTIO IV. *Homines impugnantur à demonibus.* ITA S. Thomas 1. p. q. 114. art. 1. quòd probat ex verbis illis ad *Ephes. 6.* Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinē, &c. Monet autem, i. talē impugnationem procedere ex ipsa malitia dæmonū, qui propter invidiam, profectum hominum impedire nituntur & propter superbiam dÿvinæ potestatis similitudinem usurpant, deputando sibi ministros deter-

determinatos ad hominum impugnationem. 2. Ordinem dictæ impugnationis esse à Deo, qui ordinatè novit malis uti ad bona ea ordinando. 3. Ex parte bonorum Angelorum, tam ipsam custodiam, quam ordinem custodiæ reduci ad Deum, sicut ad primum authorem.

Nota 1. ex art. 2. Etsi Deus dicatur tentare hominē ut sciat, seu ut scire faciat, proprium tamen esse dæmonis tentare malo fine, ut nempe hominem decipiat, & in peccatūm præcipitet: Unde prior tentatio vocari solet probationis, posterior verò seductionis: imò eadem tentatio hominis potest simul esse probationis, ut à Deo permittitur, & seductionis, ut à dæmone causatur, ut patet in tentatione beati Job. Quin ipse dæmon modo Christum tentat, ut experimentum aliquod ex eo fumat, modo ut eum in peccatum inducat.

Nota 2. ex art. 3. Quòd etsi dæmon indirectè sit causa omniū peccatorum quæ ab hominibus patrantur, quatenus causa fuit primi peccati, ex quo pronitas ad malū orta est: non tamen omnia directè oriuntur ex illius suggestione: cū non semper homines tentet, & aliunde ipsa naturæ corruptio, imò vel sola arbitrii libertas in hominibus hinc degentibus, ad peccandum sufficiat, ut ex peccato primi angeli apertè colligitur.

Nota 3. ex art. 4. Possè angelos efficere transmutationes rerum corporalium, quæ per aliquas virtutes naturales fieri possunt, ut generare serpentes, & ranas ex putrefactione, non autem illas quæ vires naturæ excedunt, sicut quòd corpus hominis mortuum reviviscat, aut quòd corpus humanum mutetur in bestiale. Unde si quando dæmones tale quiddam operari videntur, hoc fit secundum apparentiam tantum, idque vel ab interiori per immutationem phantasiæ, ita ut aliquid aliter videatur quàm sit, vel ab exteriori, si verbi causa dæmon corpori humano circumponat corpus ex aère confectum, sub figura alicujus animalis, ut homo in illius specie appareat.